

до захисту

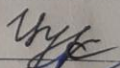

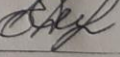
Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студента Євсікової Анастасії Анатоліївни
(ПІБ)
академічної групи 072-18зск-1 (заочна форма навчання)
(шифр)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)
освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»
на тему: «Планування показників фінансово-господарської діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Степ»)»

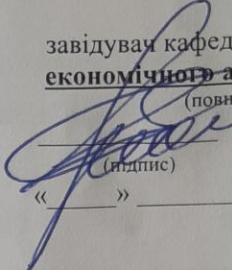
Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	доц. Цуркан І.М.	82	добре	
Рецензент	Ткаленко Н.А.		визначено	
Нормоконтролер	Доценко О.Ю.	82	добре	

Дніпро
2021

**Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів
(повна назва)

(підпис) **О.В.Єрмошкіна**
(прізвище, ініціали)

« » 2021 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр**

студенту Євсікової Анастасії Анатоліївни академічної групи 072-18зск-1
(прізвище, ініціали) (шифр)

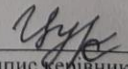
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

На тему: «Планування показників фінансово-господарської діяльності (на прикладі ТОВ «Степ»)»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від _____ № _____ -л

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	03.05.2021- 06.05.2021
Розділ 1	Теоретичні засади фінансового планування та прогнозування на підприємстві	07.05.2021- 16.05.2021
Розділ 2	Аналіз показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Степ»	17.05.2021- 27.05.2021
Розділ 3	Планування фінансових показників діяльності ТОВ «Степ»	28.05.2021- 03.06.2021
ВИСНОВКИ		04.06.2021- 06.06.2021
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	07.06.2021- 10.06.2021

Завдання видано

(підпис керівника)

Цуркан І.М.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 19.04.2021 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 14.06.2021 р.

Завдання прийнято до виконання

(підпис студента)

Євсікова А.А.
(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Євсікова А.А. Планування показників фінансово-господарської діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Степ»).

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування». - Національний технічний університет "Дніпровська політехніка". - м. Дніпро, 2021.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процес планування показників діяльності підприємства, які мають вплив на ефективність функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти планування показників діяльності підприємств.

Метою дипломної роботи є визначення та обґрунтування найкращого методу планування показників фінансово-господарської діяльності підприємства.

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми, поставлено мету та задачі дипломної роботи. У першому розділі досліджено методичні підходи до аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, методів планування та прогнозування показників підприємств.

У другому розділі виконано аналіз показників фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Степ».

У третьому розділі дипломної роботи визначено найкращий метод планування показників діяльності для досліджуемого підприємства.

Рекомендації щодо найкращого з розглянутих варіантів планування можуть бути застосовані у подальшій діяльності ТОВ «Степ».

ФІНАНСОВО–ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ, БАЛАНС, ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ, ПЛАНУВАННЯ, ПРОГНОЗУВАННЯ, МЕТОД КОВЗНИХ СЕРЕДНІХ, МЕТОД АВТОРЕГРЕСІЇ, МЕТОД ЕКСПОНЕНЦІАЛЬНОГО ЗГЛАДЖУВАННЯ

ABSTRACT

Evsikova A.A. Planning indicators of financial and economic activities of an enterprise (in terms of Step Ltd).

Qualification work of the bachelor in speciality 072 – “Finance, Banking and Insurance”. – Dnipro University of Technology Dnipro, 2021.

The object of study in the thesis work is the process of indicators planning of the company which have an impact on the efficiency of the operation of the enterprise in modern economic conditions.

The subject of the study is theoretical, methodological and practical aspects of planning of indicators of the enterprise.

The purpose of the thesis is to define and find the best method of planning the indicators of financial and economic activity of the enterprise.

In the introduction substantiates the relevance of the chosen topic, sets the goal and objectives of the thesis. In the first section the methodical approaches to the analysis of financial and economic activity of the enterprise, methods of planning and forecasting of indicators of enterprises are researched.

In the second section the analysis of indicators of financial and economic activity of the company “Step” Ltd is described.

In the third section of the thesis the best method of indicators planning for the investigated enterprise is identified.

Recommendations on the best of the considered planning options can be applied in the further activities of “Step” Ltd.

FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY, CLASSIFICATION, BALANCE, FINANCIAL INDICATORS, PLANNING, FORECASTING, MOVING AVERAGE METHOD, AUTOREGRESSION METHOD, EXPONENTIAL SMOOTHING METHOD

ЗМІСТ

	Стр
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	10
1.1. Фінансово-господарська діяльність підприємства і прибуток як основний її фінансовий результат	10
1.2. Узагальнення існуючих методик аналізу фінансового стану сільськогосподарського підприємства.....	15
1.3. Методологічні підходи фінансового планування та прогнозування фінансово – господарської діяльності підприємства.....	26
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СТЕП».....	39
2.1. Коротка характеристика ТОВ «Степ».....	39
2.2. Аналіз структури та динаміки балансу ТОВ «Степ».....	40
2.2.1. Аналіз змін в змісті та структурі активів балансу.....	40
2.2.2. Аналіз структури пасивів балансу.....	46
2.3. Аналіз з використанням фінансових коефіцієнтів ТОВ «Степ».....	48
2.3.1. Оцінка фінансової стійкості підприємства.....	48
2.3.2. Оцінка ліквідності підприємства.....	51
2.4. Аналіз ефективності роботи ТОВ «Степ».....	57
Висновки до розділу 2.....	59
РОЗДІЛ 3. ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СТЕП».....	61
3.1. Прогнозування фінансових показників діяльності ТОВ «Степ» за алгоритмічними методами.....	61
3.1.1. Прогнозування виручки від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції підприємства методом ковзної середньої.....	62
3.1.2. Прогнозування виручки від реалізації продукції та собівартості	

реалізованої продукції підприємства методом експоненціального згладжування.....	67
3.1.3. Прогнозування виручки від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції підприємства методом авторегресії.....	72
3.2. Вибір найкращого методу прогнозування показників діяльності підприємства ТОВ «Степ»	77
Висновки до розділу 3.....	81
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансове планування є важливою частиною складовою процесу управління діяльністю та розвитком вітчизняних суб'єктів господарювання. У процесі його здійснення окреслюють головні цілі та завдання існуючого бізнесу. В сучасних ринкових умовах господарювання значення фінансового планування часто недооцінюють. Досвід багатьох суб'єктів господарювання розвинених країн показує, що за сучасного ринку та жорсткої конкуренції на ньому, фінансове планування є однією з найважливіших умов їхньої успішної діяльності. Це зумовлює необхідність проведення наукового дослідження проблематики фінансового планування в діяльності суб'єктів господарювання України.

Водночас, особливого значення набуває підвищення ефективності фінансового планування підприємств в умовах інтеграції України у світове господарство та європейський економічний простір зокрема.

Теоретичні та практичні аспекти аналізу і прогнозування фінансового стану та фінансових показників підприємства глибоко досліджені у працях вчених: Білої О.Г., Білухи М.Т., Бутинця Ф.Ф., Власової Н.О., Долинського В.П., Ковальчука М.І., Кондіус І.С., Лучко М.Р., Ніколаєнко Д.В., Орлової І.В., Савчук В.К., Стецюк Л.С., Присенко Г. В., Царенко О.М. та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є визначення та обґрунтування найкращого методу планування показників фінансово-господарської діяльності підприємства.

Для досягнення мети кваліфікаційної роботи поставлені та вирішені такі задачі:

- узагальнено існуючі методики аналізу фінансового стану підприємства;
- розкрито методи фінансового планування та прогнозування фінансово – господарської діяльності підприємства;
- проаналізовано фінансовий стан підприємства;

- визначено найкращий метод планування показників діяльності підприємства;

- розраховано прогнозні показники валового прибутку;

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процес планування показників діяльності підприємства, які мають вплив на ефективність функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти планування показників діяльності підприємств.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань, поставлених у дослідженні, використовувалися такі загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання: діалектичного пізнання (при дослідженні особливостей фінансового планування і прогнозування підприємств), фінансового аналізу (в процесі аналізу фінансової звітності ТОВ «Степ»), теоретичного узагальнення і системного аналізу (при систематизації методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємств), метод прогнозної екстраполяції (для прогнозування фінансових показників діяльності підприємства), графічний і табличний (під час наочного подання результатів проведеного дослідження та встановлення зв'язку між ними).

Інформаційна база. Теоретичну і методичну основу дослідження склали загальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо аналізу та планування фінансово-господарської діяльності підприємства підприємств, чинні законодавчі та нормативні акти України та звітні дані досліджуємого підприємства.

Обробка інформації, побудова графіків, діаграм здійснювалась за допомогою ПЕОМ з використанням апарату математичних і статистичних функцій прикладного пакету MS Excel.

Прикладна цінність. Пропозиції кваліфікаційної роботи щодо планування показників діяльності ТОВ «Степ» розглянуті керівництвом підприємства і прийняті до реалізації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення бакалаврської дипломної роботи, її теоретичні та практичні висновки і рекомендації доповідались і обговорювались на студентській науково-практичній Інтернет-конференції «Розвиток фінансової системи країни в умовах глобалізації» (Дніпро, 19-20 травня 2021 року).

Особистий внесок. Теоретичні положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист одержано автором самостійно на підставі критичного аналізу літературних джерел, даних фінансової звітності підприємства.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і одного додатку. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 88 сторінок комп'ютерного тексту; робота включає 22 таблиці, 11 рисунків, 3 додатки. Список використаних джерел містить 48 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Фінансово-господарська діяльність підприємства і прибуток як основний її фінансовий результат

В організаційній та управлінській роботі підприємств фінансова діяльність посідає особливе місце. Фінансовою діяльністю сільськогосподарських підприємств є виконання фінансової частини їхніх виробничо-господарських бізнес-планів. Від неї багато в чому залежить своєчасність і повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку аграрного підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою й іншими суб'єктами господарювання.

Виробничо-господарська і фінансова-економічна підприємницька діяльність сільськогосподарських підприємств становить єдине ціле. Фінансово-економічні відносини у сфері цієї діяльності охоплюють ту їхню частину, яка стосується забезпечення її коштами (грішми, фінансами). Це в першу чергу грошова оцінка усіх основних, обігових фондів та спеціальних фондів, наявної готівки, вартості у грошовому виразі усіх тих знарядь і заходів, що набуваються, використовуються і списуються в результаті виробничо-господарської діяльності; це кошти на оплату праці усіх категорій працівників і це грошова оцінка тієї сільськогосподарської продукції, яку сільськогосподарське підприємство реалізувало або ще має реалізувати. Під фінансовою діяльністю сільськогосподарських підприємств слід розуміти процес, спрямований на забезпечення виробничо-господарської діяльності коштами (грішми, фінансовими ресурсами), що визначає фінансовий стан підприємства [1].

Фінансова діяльність виконує обслуговуючу роль відносно виробничо-господарської діяльності, та розглядається як один з найважливіших інститутів аграрного підприємства.

Сільськогосподарські підприємства займаються не лише операційною, а й фінансовою чи інвестиційною діяльністю з метою досягнення максимально можливого використання фінансових ресурсів й отримання прибутків. У той же час вкладення капіталу у фінансову та інвестиційну діяльність пов'язано з підвищеним ризиком, порівняно з операційною діяльністю. В організаційній та управлінській роботі сільськогосподарських підприємств фінансова діяльність посідає особливе місце. Від неї багато в чому залежить своєчасність і повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою й іншими суб'єктами господарювання [2].

Напрями здійснення фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств унаочнює рис. 1.1 [1].

Зазначені напрями фінансової діяльності підприємства відображають її функціональне призначення, передбачають аналіз, оцінку, оперативне, поточне та стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємства для забезпечення ефективності їх формування та використання.

Функціонування підприємств України спрямовано на отримання фінансового результату. Тому важливим є своєчасне і якісне проведення фінансовими службами підприємств оцінки ефективності використання наявних фінансових ресурсів [3, с. 261].

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються приростом чистих активів, основним джерелом якого є прибуток від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також отриманий в результаті надзвичайних подій [4, с. 37].

Прибуток зростає або зменшується залежно від ефективності підприємства. Конкуренція спонукає підприємців до вдосконалення виробництва та комерційної діяльності [5].

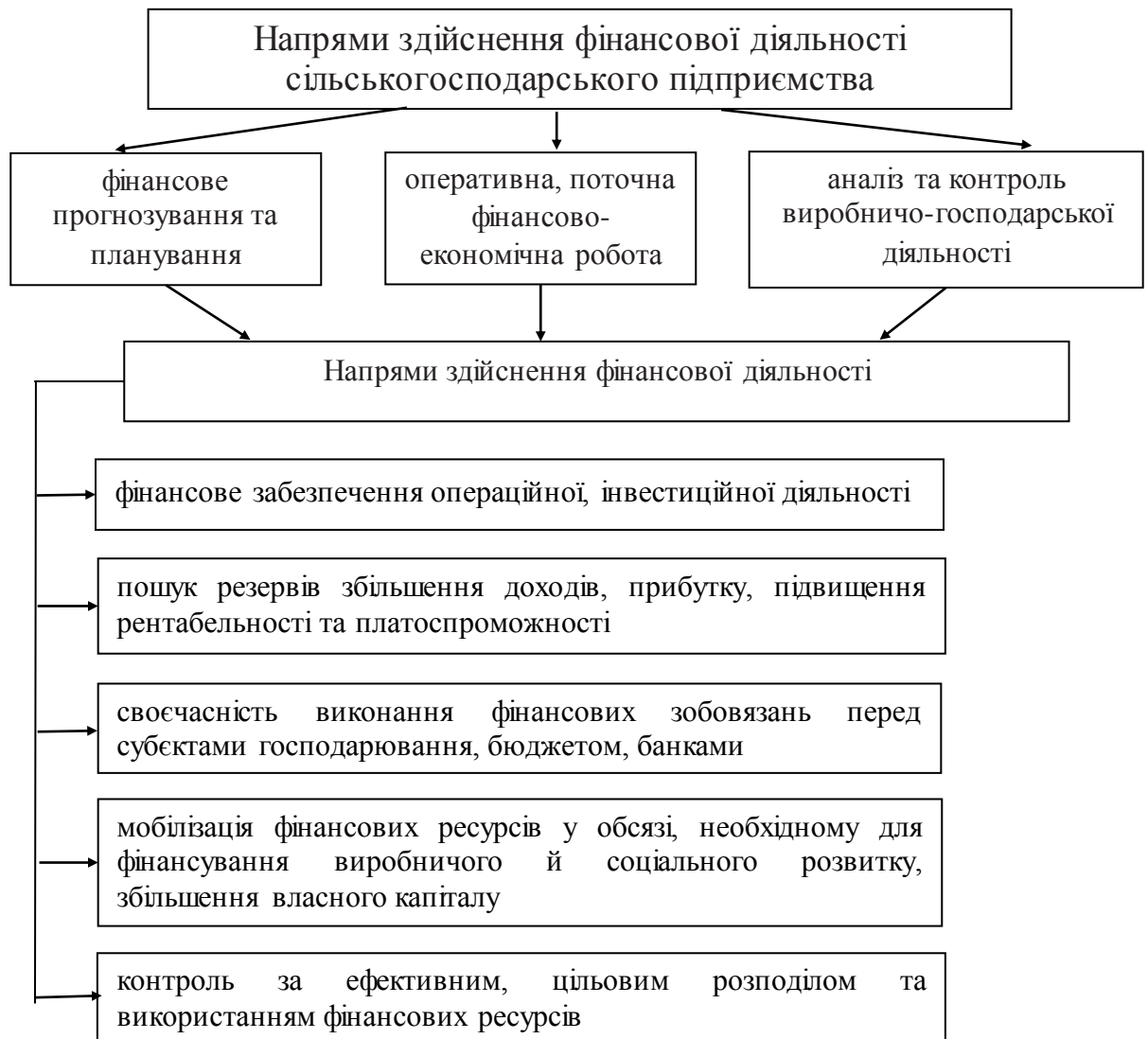

Рис.1.1. Основні завдання та напрями здійснення фінансової діяльності сільськогосподарського підприємства

Оцінка доходів, витрат і фінансових результатів є одним із найважливіших напрямів оцінювання ефективності господарської діяльності підприємств (рис. 1.2) [6, с. 200].

Поняття "фінансовий результат" змінювалося відповідно до змін, внесених до методики його визначення. Нині поняття "фінансовий результат" визначають як суму валового доходу від звичайної і надзвичайної діяльності підприємства, зменшеного на суму витрат, пов'язаних із виконанням господарської діяльності на підприємстві, непрямих податків та податку на прибуток за окремий звітний період [7, с. 175].

Рис. 1.2. Поняття «дохід», «витрати», «прибуток», «збиток» та «фінансові результати»

Поняття "фінансові результати" розглядають як бухгалтерську оцінку різниці між поточними доходами та витратами відповідно до нормативної бази складання фінансової звітності [8, с. 25].

Дробишева О.О. та Рижков А. вважають, що "абсолютні показники оцінки фінансових результатів - це сума прибутку (чи збитку) за структурою його утворення чи розподілу і використання. Відносні показники фінансових результатів - характеризують відносний у відсотках ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, зроблених витрат чи отриманого доходу" [9, с. 190].

На думку автора, під фінансовими результатами слід розуміти збільшення прибутку (збитку) та підвищення рівня рентабельності (збитковості)

підприємства від фінансово-господарської діяльності за звітний період. Чим вище значення прибутку та рівня рентабельності, тим більша інвестиційна привабливість підприємства.

Розрахунок фінансового результату від фінансово-господарської діяльності підприємства складається з двох етапів: на першому визначають прибуток (збиток) від операційної діяльності, на другому - від фінансової та інвестиційної (рис. 1.3) [10, с. 420].

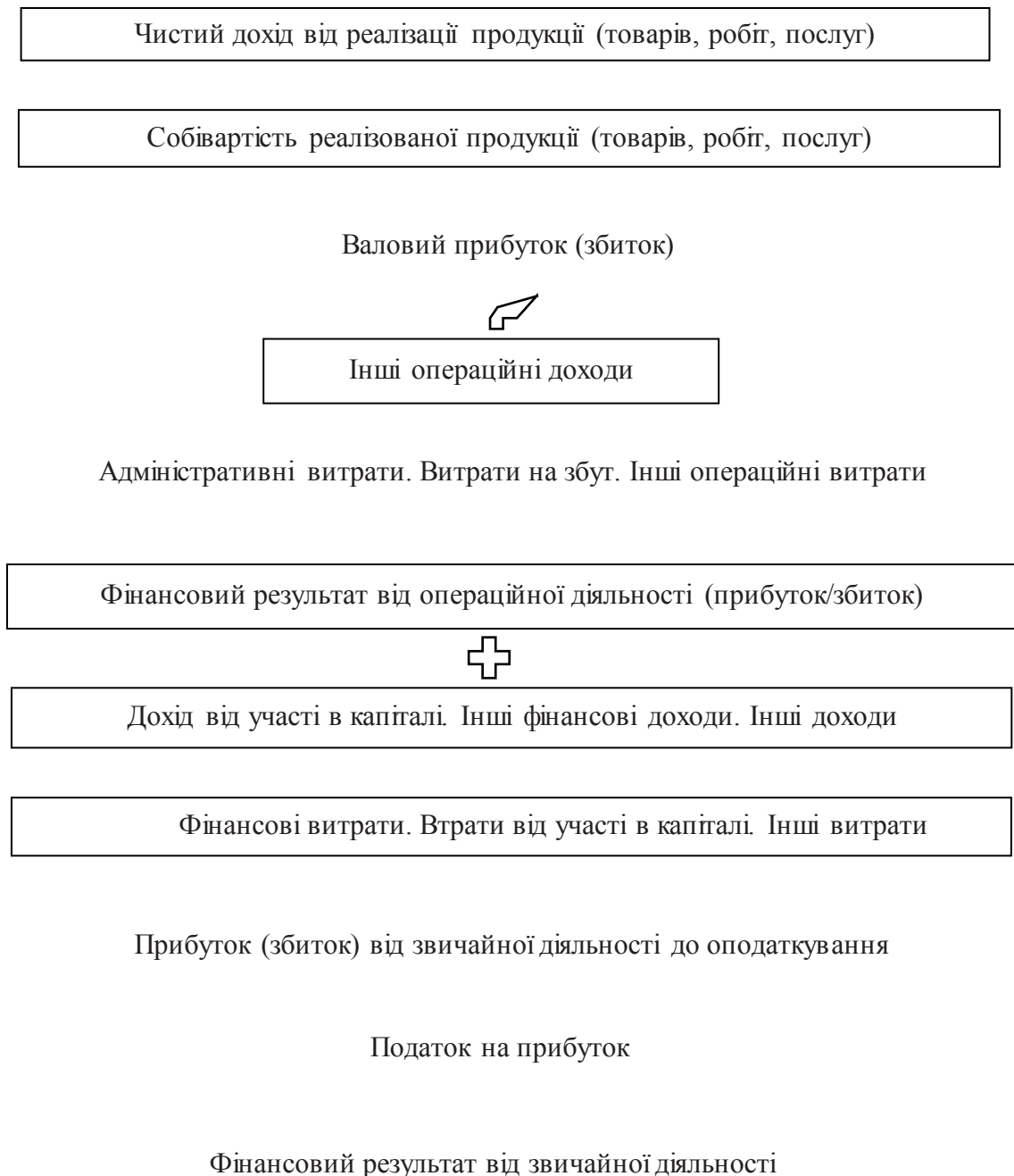

Рис.1.3. Порядок визначення фінансового результату від фінансово-господарської діяльності підприємства [10, с.421]

Характеризуючи фінансові результати господарської діяльності підприємства, прибуток є показником, що найповніше відображає ефективність виробництва, обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості.

За ринкових умов аграрне підприємство самостійно визначає напрямки та розмір використання прибутку, який залишається в його розпорядженні після сплати податків.

Характеризуючи фінансові результати господарської діяльності малого підприємства, прибуток є показником, що найповніше відображає ефективність виробництва, обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості.

В залежності від цілей, які необхідно досягти в плановому періоді, будуть різні варіанти щодо управління фінансовими результатами, а саме якщо підприємство планує: збільшення обсягу продажів, розширення частки ринку на якому працює, максимізувати прибуток, то метою формування фінансових результатів буде збільшення темпів їх росту. Якщо підприємство планує дотримуватися мінімально стабільного рівня рентабельності, то управління фінансовими результатами зводиться до підтримки їх на такому рівні, що забезпечить поточну платоспроможність.

1.2. Узагальнення існуючих методик аналізу фінансового стану сільськогосподарського підприємства

Аналітична функція управління є домінуючою при розробці та прийнятті економічно обґрунтованих рішень на всіх інституційних рівнях. Сучасні інституціональні умови функціонування сільськогосподарських товаровиробників, що супроводжуються постійними змінами законодавства, нові підходи до управління підприємствами, висувають нові вимоги до методичного забезпечення економічного аналізу як важливої функції управління будь-яким господарюючим суб'єктом. Існуюче методичне

забезпечення аналізу на сільськогосподарських підприємствах втратило свою актуальність поряд зі стрімкими організаційно-структурними змінами, що відбуваються в аграрному бізнесі протягом останніх десяти років.

Науковці, які займаються економічним аналізом, постійно приділяють увагу методичному забезпеченню та пропонують шляхи його удосконалення. Дослідження проведені Біликом М.С., Бутком А.Д., Загороднім А.Г., Івахненком В.М., Кіндрацькою Г.І., Поповичем П.Я., Мнихом Є.В., Сопком В.В., Чумаченком М.Г. та іншими науковцями достатньо повно висвітлюють методики аналізу. В розвиток методичних засад аналізу сільськогосподарських підприємств значний внесок зробили Долинський В.П., Ковальчук М.І., Савчук В.К., Царенко О.М. Не применшуючи вагомість всіх теоретико-методологічних напрацювань слід констатувати, що існуючі на сьогодні інформаційні запити з боку як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів вимагають суттєвої модернізації діючих методик аналізу.

Методичне забезпечення аналізу господарської діяльності формується за рахунок методик, які запропоновані вітчизняними та зарубіжними науковцями, розроблені безпосередньо на підприємствах, затверджені на державному рівні.

Кількість та різноманітність методик аналізу на сьогодні надзвичайно велика. Умовно всі методики можна розділити на чотири основні групи [11]:

1) методики комплексного аналізу господарської діяльності, які мають на меті вивчення всіх видів та сторін діяльності підприємства, та надають повну інформацію про його діяльність;

2) методики фінансового аналізу, які базуються на аналізі фінансової звітності та проводяться з метою вивчення фінансового стану підприємства і результативності його господарської діяльності та є найбільш поширеними при зовнішньому аналізі;

3) методики управлінського аналізу, які базуються на аналізі витрат на виробництво і розробляються безпосередньо на підприємстві та використовуються в основному внутрішнім управлінським персоналом;

4) спеціальні методики, які призначені для аналізу окремих об'єктів або сторін діяльності. До таких методик відносяться методики рейтингової оцінки підприємства, методики маркетингового аналізу, методики аналізу інвестиційних проектів та бізнес-планів, методики стратегічного аналізу тощо.

Більшість науковців, для вивчення ефективності господарської діяльності підприємства пропонують проводити комплексний аналіз. Це, звичайно, є виправданим, особливо для сільськогосподарських підприємств. Адже, сучасне сільськогосподарське підприємство працює в певних природних і економічних умовах, що спричиняє багатогранність явищ і процесів, які відбуваються у сільському господарстві. За таких умов керівництво підприємства вирішує безліч оперативних та стратегічних завдань, пов'язаних з усіма видами та напрямкам його господарської діяльності.

Тому, найбільш повний аналіз господарської діяльності підприємства можна здійснити з застосуванням комплексної методики. «Комплексний аналіз – це повний, тобто усесторонній аналіз, а також системний аналіз, який передбачає наявність єдиної мети аналізу, узгодженості та одночасності аналізу всіх показників і сторін господарської діяльності у взаємозв'язку» [12, с. 25].

Основою комплексного економічного аналізу є повнота та всебічність дослідження і системний підхід. Повнота та всебічність полягають в тому, що при комплексному аналізі мають бути досліджені всі види (операційна, інвестиційна, фінансова) і сторони (постачання – виробництво – реалізація) діяльності підприємства. Проте, повнота та всебічність полягають не лише в розрахунку окремих аналітичних та узагальнюючих показників. При комплексному аналізі підприємства має досягатись єдина мета, яка дозволяє об'єднати окремі напрямки аналізу, показники та фактори виробництва в єдину систему. Звідси впливає системний підхід, який базується на використанні категорій системи як єдності взаємопов'язаних елементів, які спільно діють для досягнення єдиної мети, та який передбачає вивчення підприємства як єдиної системи [11].

Методика комплексного економічного аналізу господарської діяльності, включає в себе наступні розділи:

- 1) аналіз умов господарської діяльності;
- 3) аналіз основних засобів;
- 4) аналіз матеріальних ресурсів;
- 5) аналіз трудових ресурсів;
- 6) аналіз виробництва та собівартості продукції;
- 7) аналіз собівартості продукції та зв'язок собівартості, об'ємів продажу та прибутку;
- 8) аналіз складу та структури активів (авансованого капіталу);
- 9) аналіз прибутку та рентабельності продукції;
- 10) аналіз віддачі активів (ділової активності);
- 11) аналіз рентабельності активів підприємства;
- 12) аналіз фінансового стану та платоспроможності організації;
- 13) комплексна оцінка ефективності господарської діяльності;
- 14) комплексний фінансовий аналіз і рейтингова оцінка емітентів.

За змістом та завданнями аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств майже не відрізняється від аналізу господарської діяльності підприємств інших галузях економіки. Особливість у методиці проведення аналізу в сільськогосподарських підприємства обумовлені специфікою аграрної галузі, зокрема, природно-кліматичними умовами господарювання, сезонністю та тривалістю процесу виробництва, використання землі та живих організмів як засобу виробництва тощо.

Враховуючи галузеві особливості методики аналізу господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, які запропоновані Долинським В.П. [13], Ковальчуком М.І. [14], Савчуком В.К. [15], Царенком О.М. [16], доповнені аналізом специфічних об'єктів, які характерні лише для сільськогосподарської діяльності: аналіз використання земельних ресурсів; аналіз виробництва продукції тваринництва; аналіз виробництва продукції рослинництва.

При аналізі використання земельних ресурсів пропонується вивчати показники, які характеризують: склад і структуру угідь та земель сільськогосподарського використання; якість земельного фонду господарства; ефективність використання земельних угідь; аналіз рівня інтенсивності господарства; аналіз галузевої структури і спеціалізації господарства [13; 14; 15; 16].

Аналіз виробництва продукції рослинництва направлений на аналіз виробничої програми рослинництва; урожайності культур; виконання плану посівних площ сільськогосподарських культур [13; 14; 15; 16].

Аналіз виробництва продукції тваринництва зосереджується на аналізі виробничої програми тваринництва; виконання плану поголів'я тварин; продуктивності тваринництва; впливу кормових раціонів та інших факторів на продуктивність тварин; оперативному аналізі виробничої програми тваринництва [13; 14; 15; 16].

Недоліками даних методик є застарілий підхід до аналізу та направлення його на вивчення минулих подій і порівняння фактичних показників з плановими. Особливо неактуальними є методичні підходи до аналізу земельних ресурсів. Зокрема, у методиках пропонується вивчати склад та структуру земельних угідь. Проте, сьогодні сільськогосподарські підприємства користуються орендованими землями, а, відповідно, орендують в основному рілля, а інші землі (багаторічні насадження, пасовища, сіножаті тощо) тільки при необхідності [11]. Більш затребуваними є методики аналізу використання земель спрямовані на питання пов'язані зі строками оренди земель, оформленням прав користування земельними ділянками тощо.

Значну частину методичного забезпечення складають методики аналізу, що затверджені на державному рівні – регламентовані [17-25]. В основу регламентованого методичного забезпечення покладено методики аналізу фінансового стану з застосуванням коефіцієнтного методу аналізу, що пов'язано з обмеженістю інформації, основним джерелом якої виступає фінансова звітність. Розрахунок відносних показників (коефіцієнтів), який

застосовується в регламентованих методиках для аналізу, є цілком виправданим. Аналіз на основі фінансових коефіцієнтів створює базу для порівняння аналогічних показників:

- за різні звітні періоди;
- з показниками інших підприємств галузі;
- науково-обґрунтованими максимальними та мінімально допустимими значеннями даних показників.

За результатами дослідження запропонованих державними органами методик аналізу виявлено ряд недоліків.

1. Методичне забезпечення не оновлено відповідно до змін, які відбулися в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Окремі методики оперують застарілими поняттями, назвами форм звітності та передбачають розрахунок показників з врахування вже неіснуючих статей у формах звітності. Такий стан регламентованого методичного забезпечення аналізу свідчить, що на практиці, аналіз проводиться дуже рідко. Тобто, органи управління вищих рівнів не бачать потреби в аналітичній інформації, а тому, прийняття окремих рішень не має під собою економічного обґрунтування або вони приймаються на основі даних загальних статистичних спостережень.

2. Методики включають надмірну кількість розрахункових показників та коефіцієнтів. Для проведення аналізу сукупно по методиках розраховується понад 120 показників та коефіцієнтів. Зокрема, Методичні рекомендації Міністерства економіки України [22] передбачають розрахунок 46 показників та коефіцієнтів. У Методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій [18] та у Методичних рекомендаціях Центральної спілки споживчих товариств України [20] запропоновано розраховувати по 34 показника. При проведенні зовнішнього аналізу така кількість показників ускладнює їх вивчення та не може забезпечити прийняття адекватних та обґрунтованих рішень.

3. Окремі методики не визначають джерела інформації, які необхідні для проведення аналізу, чим унеможлиблюють розрахунок деяких показників. Що стосується аналізу фінансового стану, то виходячи з порядку розрахунку показників основним джерелом для аналізу виступає фінансова звітність. Проблеми часто виникають з розрахунком показників, які характеризують виробництво, вплив зовнішніх факторів тощо. Крім цього, для визначення показників, які характеризують діяльність підприємства на в ринку необхідно додатково залучати експертів та проводити маркетингові дослідження. У цих випадках, економічна ефективність від проведення аналізу може бути набагато нижчою, ніж вартість ресурсів, які були потрачені на його проведення. Відповідно, державні органи відмовляються від проведення такого аналізу.

4. Нормативні значення коефіцієнтів, які запропоновані у методиках, не приведені до єдиного значення. У методиках, які передбачають розрахунок фінансових коефіцієнтів є встановлені нормативні межі кожного показника, проте між ним є невідповідність (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Відмінність нормативних значень фінансових коефіцієнтів у методиках аналізу різних державних інституцій

Державний орган, що розробив методику	Нормативне значення у розрізі Методик, у тому числі:				
	Мінфін [7]	Агентство з питань запобігання банкрутству [8]	Мінеко номіки [12]	Аудиторськ а палата [14]	Фонд держмай на [15]
Назва коефіцієнта					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,2-0,35	0,2-0,35	0,25-0,5	> 0 збільшен ня
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	> 1 збільшен ня	1,0-1,5	збільше ння	1,0-2,0	> 1
Коефіцієнт фінансування	-	2,0	-	0,5-1,0	< 1 зменшен ня
Коефіцієнт фінансової стійкості (платоспроможності)	збільшен ня	0,85-0,9	-	> 0,5	> 0,5

5. Методики містять показники, назви яких однакові, а розрахунок проводиться по-різному, або навпаки, однаково розраховані коефіцієнти мають різні назви, що призводить до неоднозначності висновків.

За Методиками [17; 22] розраховується два різних коефіцієнти коефіцієнт покриття та коефіцієнт загальної ліквідності, у той час як Методики [24; 25] ототожнюють дані поняття та проводять розрахунок єдиного показника – загальної ліквідності (покриття).

За Методикою [22] коефіцієнт абсолютної ліквідності ототожнюється з показником платоспроможності підприємства.

Також, варто звернути увагу, що у Методиках [17; 22] ототожнюється поняття платоспроможності та ліквідності підприємства. У той час, як Методики [18; 24; 25] пропонують розраховувати показники ліквідності, які дають можливість визначити спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання, та окремо показники платоспроможності (фінансової стійкості), які характеризують структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

6. Неврахування галузевих особливостей, зокрема, особливості відображення сільськогосподарськими підприємствами окремих показників у фінансові звітності, що пов'язане використанням при оцінці біологічних активів та сільськогосподарської продукції справедливої вартості, як це передбачено П(С)БО 30 «Біологічні активи». Деякі показники Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) втратили своє першочергове значення, що впливає на специфіку розрахунку показників рентабельності продукції. Зокрема, таким показником є собівартість реалізованої продукції. Відповідно до п. 3.5. Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 у статті «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» відображається виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) та/або собівартість реалізованих товарів. Собівартість

реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) визначається згідно з П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 30 «Біологічні активи» [23].

Відповідно до п. 20 П(С)БО 30 «Біологічні активи» [26] собівартість реалізованих біологічних активів і сільськогосподарської продукції дорівнює вартості, за якою вони відображаються в обліку на дату реалізації. Для сільськогосподарських підприємств, які ведуть облік біологічних активів та сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю, собівартістю реалізованих біологічних активів і сільськогосподарської продукції є справедлива вартість, за якою вони були оприбутковані при первісному визнанні. Для поточних та довгострокових біологічних активів, які оцінюються за справедливою вартістю – справедлива вартість, яку було визначено на останню дату балансу. Оскільки, справедлива вартість сільськогосподарської продукції та біологічних активів ґрунтується на цінах активного ринку, то фактично вона буде дорівнювати вартості реалізації. Виходячи з цього, рентабельність реалізації продукції буде нульовою.

Це пов'язано з тим, що у Звіті про фінансовий стан (Звіті про сукупний дохід) у тих підприємств, які оцінюють продукцію за справедливою вартістю відсутній показник фактичної собівартості реалізованої продукції, який необхідний для розрахунку рентабельності.

Отже, вивчення регламентованого методичного забезпечення показало наявність різних підходів до оцінки фінансового стану підприємства, використання широкого спектру показників, відсутність єдиної методики розрахунку та нормативних значень окремих коефіцієнтів, що не забезпечує отримання реальної інформації та єдиних результатів.

Тому, використання регламентованих методик для аналізу фінансового стану не забезпечує отримання необхідної достовірної інформації для управління. Відсутність єдиної методики аналізу фінансового стану підприємства створює ряд проблем, які пов'язані з можливістю маніпулювання інформацією, неузгодженістю показників та коефіцієнтів, трактуванням понять тощо. Так, зацікавлені особи можуть розрахувати показники, які будуть

відображати позитивні результати діяльності підприємства або здійснити розрахунок окремих коефіцієнтів, підставивши узагальнені значення.

Основою майже кожної методики фінансового аналізу є аналіз складу та структури активів та пасивів підприємства, розрахунок показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності. Проте, в кожній методиці запропоновано свій набір показників та порядок їх розрахунків.

На особливу увагу заслуговує питання розрахунку рентабельності сільськогосподарського виробництва, що останнім часом набуло особливої актуальності. Варто відзначити, що наказом № 33 від 14.02.2011 р. Державним комітетом статистики України було затверджено Методику розрахунку рівня рентабельності сільськогосподарської діяльності сільськогосподарських підприємств (далі – Методика № 33) [19]. Цей документ описує методику й порядок розрахунку рентабельності аграрного виробництва в сільськогосподарських підприємствах, а також методику та порядок визначення одного з основних вихідних показників для визначення рівня рентабельності – повної собівартості сільськогосподарської продукції та послуг. Методика призначена для використання фахівцями органів державної статистики на державному та регіональному рівні, міністерств, відомств, підприємств, науково-дослідних установ, інших зацікавлених користувачів статистичної інформації [19]. Органи державної статистики визначають рівень рентабельності сільськогосподарської діяльності сільськогосподарських підприємств, рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва й рівень рентабельності сільськогосподарської продукції за видами.

Органи статистики у галузі сільського господарства розрахунок рентабельності здійснюють на двох основних показниках:

- 1) чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг) без податку на додану вартість, акцизного збору, інших вирахувань, дотацій і доплат;

- 2) повна собівартість продукції (робіт, послуг) [19].

Зауважимо, що нормативні документи з регулювання бухгалтерського обліку витрат, зокрема П(С)БО 16 «Витрати» та Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затвердженими Мінагрополітики 18.05.2001 № 132, не містять поняття «повна собівартість» і відповідно даний показник в обліку не відображений. Тобто, показник повної собівартості є розрахунковим показником і визначається підприємствами додатково.

Все це призводить до того, що рентабельність розрахована за формою № 50-сг «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств», яка складається на підставі даних бухгалтерського обліку та додаткових розрахунків, не може бути співставлена з показниками, які розраховуються за формою фінансової звітності Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2).

Позитивний вплив наявності значної кількості різних методик полягає в тому, що аналітик має можливість підібрати ту методику, яка найповніше буде відповідати запитам управління конкретним підприємством, враховуючи його розміри, виді діяльності, наявність інформації, частоту проведення аналізу тощо. Негативний вплив багатозначності методичного забезпечення аналізу проявляється на рівні управління галуззю, регіоном та державою в цілому. Адже, застосування різних методик призводить до розбіжності, а іноді і прямої протилежності результатів аналізу. Виходячи з цього, методичне забезпечення аналізу сільськогосподарської діяльності потребує удосконалення та приведення до єдиного формату.

Виходячи з цього, методичне забезпечення аналізу сільськогосподарської діяльності потребує удосконалення та приведення до єдиного формату. Враховуючи те, що державні органи мають різні функції та потребують різноманітної інформації, методики можуть бути розширені та поглиблені, однак на рівні управління галуззю сільського господарства повинна бути єдина методика аналізу сільськогосподарських підприємств, застосування якої б забезпечило отримання достовірної інформації прийнятної для ефективного

макроекономічного управління на користь сільськогосподарських підприємств, їх інвестиційної привабливості та фінансової безпеки.

1.3. Методологічні підходи фінансового планування та прогнозування фінансово – господарської діяльності підприємства

Сільськогосподарські підприємства як одні із суб'єктів підприємницької діяльності мають організовувати свою працю таким чином, щоб їхня робота була якнайбільш ефективною. Тобто потрібно використовувати сучасні та ефективні методи управління сільськогосподарськими підприємствами задля їхньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

У сучасних умовах функціонування сільськогосподарських підприємств виникає об'єктивна необхідність застосування ефективного фінансового прогнозування. Прогнозування виробничої сільськогосподарської діяльності в сучасних умовах забезпечує реалізацію перспективних напрямів відтворення робочої сили, відтворення основних та оборотних засобів, стимулювання розвитку аграрного сектору економіки. Саме тому вдосконалення системи планів на підприємстві, втілення нових прогресивних методів прогнозування стають сьогодні необхідними на сільськогосподарському підприємстві, оскільки стимулюють використання наявних і прихованих ресурсів та підвищують економічну ефективність його фінансово-господарської діяльності.

Проблематика прогнозування та управління виробничою сільськогосподарською діяльністю знайшла своє відображення у дослідженнях провідних вітчизняних науковців, а саме у працях О.В. Ареф'євої, В.А. Василенка, М.В. Володькіної, В.М. Гейця, С.О. Гуткевич, Л.Є. Довгань, В.К. Збарського, С.М. Кваші, М.М. Ільчука, І.А. Коновала, Н.О. Лисенко, Ю.О. Лупенка, М.Й. Маліка, О.О. Могильного, П.Т. Саблука, Т.І. Ткаченко, та зарубіжних вчених, а саме у роботах І. Ансоффа, О.С. Віханського, П.В. Забеліна, М.І. Круглова, А.Н. Люкшинова, Н.К. Моїсєєвої, В.С. Соловійова.

Динамізм ринкового середовища потребує використання сільськогосподарськими підприємствами сучасної системи фінансового менеджменту. Зважаючи на реалії функціонування сільськогосподарських товаровиробників, є усі підстави стверджувати про незадовільний стан управління на усіх етапах фінансового забезпечення та використання фінансових ресурсів.

Для вдалої адаптації до ринкових умов господарювання сільськогосподарські підприємства потребують удосконалення існуючих і запровадження нових інструментів фінансового управління, спроможних адекватно компенсувати негативний вплив зовнішнього середовища та своєчасно використовувати позитивні можливості. Вихідним елементом фінансового менеджменту є планування та прогнозування, які дають змогу обґрунтувати потребу підприємства в капіталі, окреслити напрями його використання і вирахувати можливу ефективність капіталовкладень. Тому, обґрунтоване комплексне та систематичне планування і прогнозування здатні забезпечити умови фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств.

Ефективне фінансове планування передбачає розробку системи прогнозних документів стратегічного та оперативного характеру, що включає цільові взаємопов'язані й взаємообумовлені кількісні та якісні параметри зміни фінансових потоків підприємства, а також часові та ресурсні обмеження, що забезпечують ці зміни [27, с.163].

Фінансове планування та прогнозування пов'язане з ресурсним фактором – формуванням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів та отриманням прогнозованого чистого доходу і прибутку на вкладений у господарську діяльність капітал.

Планування і прогнозування за своєю сутністю – це передбачення (план, прогноз), основане на пізнанні законів економічного розвитку, аналізі та синтезі, мисленні, економіко-математичному моделюванні економічних процесів.

Ув'язування прогнозованих обсягів господарської діяльності з реально можливими джерелами їх фінансування проводиться з таким розрахунком, щоб забезпечити підприємству фінансову стабільність і можливість самофінансування.

Планування і прогнозування різняться між собою за ступенем конкретності, періодом передбачення, ступенем визначеності, вірогідністю здійснення [28].

Розходження між прогнозуванням і плануванням:

1) у процесі прогнозування визначається набір квазіоптимальних рішень,

а в процесі розробки плану вибирається одне оптимальне й намічаються заходи щодо його виконання;

2) тимчасові межі: глибина прогнозування теоретично не обмежена, а планування - обмежена;

3) широта охоплення: завдання прогнозування найбільш глобальні;

4) використовувані методи: у прогнозуванні - імовірнісні методи, у плануванні - методи теорії прийняття рішень [29].

Загальні риси прогнозування й планування:

1) єдина мета - одержання інформації про майбутній стан об'єкта управління;

2) урахування вимог економічних законів;

3) урахування фактора невизначеності [29].

Фінансове планування і прогнозування включає процес мобілізації, розподілу фінансових ресурсів на цілі, передбачені планом, і пов'язане з рухом фінансових ресурсів, фінансовими відносинами, що виникають у процесі цього руху, та комплексом заходів, передбаченим планом економічного і соціального розвитку підприємства.

Розробка фінансових планів (прогнозів) ґрунтується на загальноприйнятій у світовій практиці методології планування і прогнозування

економіки, яка визначає основні принципи і методи проведення розрахунків планових і прогнозних показників, розкриває і характеризує логіку формування планів і прогнозів, шляхи їх здійснення.

Принципи планування – це основоположні правила прогнозування, тобто вихідні положення і правила формування прогнозів, обґрунтування планів з погляду їх доцільності, системності, структури, логіки, організації розробки.

Основні принципи фінансового планування наступні:

1. Наукова обґрунтованість плану. Цей принцип передбачає розробку основних показників плану шляхом техніко-економічного обґрунтування, базуючись на матеріалах аналізу, чинному законодавстві, вітчизняному та зарубіжному досвіді фінансового планування. Він передбачає широке застосування нормативної бази стосовно фінансового планування, економіко-математичного моделювання, балансової ув'язки тощо.

2. Комплексність планування. Цей принцип передбачає єдність господарського плану з ресурсним його забезпеченням як у галузевому аспекті, так і підприємства в цілому, включаючи всі сторони процесу відновлення. Він базується на існуючому взаємозв'язку і взаємозалежності обсягів діяльності фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності.

3. Системність у плануванні. Цей принцип передбачає системний підхід у дослідженні і розробці показників фінансового плану, їх групування, вироблення системи показників, методів, моделей для кожного об'єкта, побудову логічного ланцюга дослідження, з допомогою якого процес розробки кожного показника підсистеми повинен відштовхуватися від загальної мети підсистеми, а підсистеми складала б логічний ланцюг, скерований на досягнення загальної мети фінансового планування.

4. Орієнтація плану на соціальний і економічний розвиток підприємства.

Цей принцип передбачає скерування грошових ресурсів на економічний розвиток підприємства, впровадження науково-технічного прогресу на виробництві, створення нових робочих місць, вдосконалення організації праці, організацію підготовки і перепідготовки кадрів, більш повне задоволення

соціальних потреб. Він зумовлює не «проїдати» фінансові ресурси, а нагромаджувати й використовувати на потреби економічного і соціального розвитку. Такій підхід забезпечує економічну і кадрову стабільність, сприяє творчому пошуку й зростанню ефективності виробництва.

5. Оптимальність у плануванні. Цей принцип орієнтує на вибір найбільш економічно вигідного варіанту при плануванні. Він націлює на ефективне використання фінансових ресурсів, на оптимальну їх структуру і реалізується шляхом складання розрахунків порівняльного ефекту, вивчення передового досвіду та врахування перспектив ринку.

6. Визначення провідних ланок і напрямів. Цей принцип передбачає на кожному конкретному етапі розвитку підприємницької діяльності визначити пріоритетні напрями першочергового спрямування коштів з метою прискорення темпів економічного становлення і розвитку. Ними можуть бути як високоефективні напрями виробництва і послуг, так і ключові проблеми підприємства, що потребують концентрації зусиль і ресурсів.

7. Взаємозв'язок поточних і перспективних планів. Цей принцип передбачає закріплення провідної ролі перспективних планів, підпорядкування поточних планів їх використанню. У межах перспективних планів розробляються комплексні програми, що передбачають вирішення великих завдань, розрахованих на 10-15 років. Вони потребують концентрації коштів і розкривають перспективу господарюючого суб'єктів, що підвищує зацікавленість колективу в кінцевих результатах праці, мобілізує на прискорення втілення в життя перспективних планів.

8. Координація й узгодженість планів. Цей принцип передбачає взаємну узгодженість щодо внутрігосподарської і внутрівідомчої координації фінансових ресурсів за напрями їх використання: централізацію і перерозподіл певної частини фінансових ресурсів на розвиток провідних ланок і напрямів, створення певної інфраструктури регіонального і міжрегіонального значення, будівництво об'єктів соціально-культурного призначення, надання

фінансової допомоги і довгострокових позик підзвітним підприємствам та вирішення інших внутрігосподарських і внутрівідомчих фінансових проблем.

Кожен з названих принципів відображає певну особливість процесу планування, а їх комплексне застосування сприяє розробці економічно обгрунтованого бізнес-плану, зокрема фінансового плану.

Методи фінансового планування – це конкретні прийоми й способи техніко-економічних розрахунків обгрунтування планових завдань та їх ув'язування.

У процесі фінансового планування найчастіше використовують такі методи планування, як нормативний, розрахунково-аналітичний, балансовий, метод оптимізації планових завдань, економіко-математичне моделювання, метод експертних оцінок, коефіцієнтів і програмно-цільовий метод [28, 29, 30].

Перераховані методи фінансового планування не є вичерпними. У більш стислій формі вони наведені на рис. 1.4.

Нормативний метод застосовується:

- при плануванні витрат (норми витрачання сировини, матеріалів, палива, теплової і електричної енергії на одиницю продукції, відсоткові ставки відрахувань у державні цільові фонди, норми амортизаційних відрахувань тощо);
- при плануванні валового і чистого прибутку (розрахункові норми надбавок (націнок) і рентабельності, ставки податків і зборів тощо);
- при нормуванні запасів оборотних засобів (норми запасів сировини, матеріалів, палива, готової продукції, товарів і днів обороту);
- при прогнозуванні використання чистого прибутку (відсотки відрахувань на виплату дивідендів, поповнення статутного і резервного капіталу, на реальні інвестиції, на цільове спрямування соціального призначення тощо);
- при розрахунках інших показників фінансового стану.

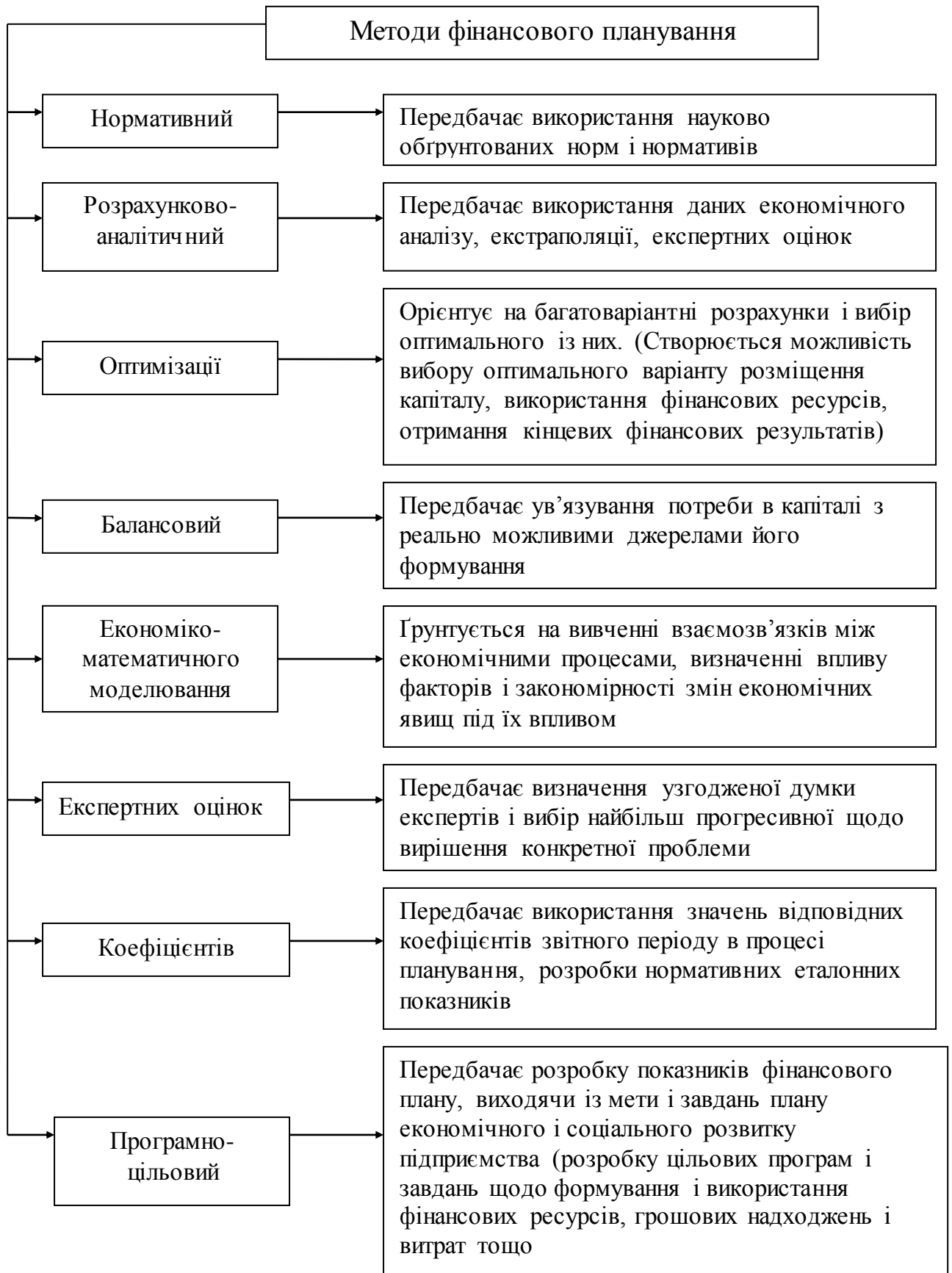

Рис. 1.4. Перелік і зміст основних методів фінансового планування

Розрахунково-аналітичний метод передбачає використання даних економічного аналізу, коли на підставі фактично досягнутих показників, прийнятих за базу, і прогнозованого індексу їх зміни визначаються планові завдання. Цей метод застосовується за відсутності техніко-економічних норм і нормативів. Він базується на глибокому всебічному аналізі й оцінці звітних даних за останні два-три роки, експертній оцінці досягнутого і визначенні перспектив подальшого розвитку.

В умовах економічної нестабільності розрахунково-аналітичний метод широко застосовується при плануванні окремих статей витрат, валового прибутку, розрахункового рівня рентабельності, нормативу оборотних коштів та багатьох інших показників фінансового плану.

Метод оптимізації планових завдань – це метод багатоваріантних розрахунків, що передбачає вибір кращого з них. Критерії вибору можуть бути різними залежно від поставленої мети. Ними можуть бути: мінімум затрат; максимум доходу і прибутку на вкладені ресурси; мінімум приведених затрат; мінімум часу на оборот капіталу; оптимальна величина оборотних коштів тощо.

Метод оптимізації планових завдань застосовується при економічному обґрунтуванні планових витрат, прогнозуванні фінансових можливостей господарюючого суб'єкта, прогнозуванні структури розміщення власного капіталу тощо.

Балансовий метод є одним із основних методів фінансового планування. З його допомогою ув'язуються поточні витрати з валовим прибутком та прогнозується беззбиткова робота структурних підрозділів і організації та підприємства в цілому. З допомогою балансового методу досягається ув'язування прогнозованих видатків з наявними фінансовими ресурсами та прогнозованим їх приростом і забезпечується ресурсне збалансування плану економічного і соціального розвитку (бізнес-плану) з основних напрямів діяльності. Зведений фінансовий план складається у формі балансу доходів і видатків.

Балансовим методом складається прогнозний баланс активів і пасивів підприємства, баланс грошових потоків тощо.

Економіко-математичне моделювання – це метод, з допомогою якого вивчаються взаємозв'язки між економічними процесами, визначається вплив тих чи інших чинників, встановлюється закономірність зміни економічних явищ під впливом низки чинників.

Економіко-математичні моделі можна будувати за функціональним або кореляційним зв'язками.

У процесі фінансового аналізу і планування на рівні господарюючого суб'єкта найчастіше застосовують моделі функціонального зв'язку. Функціональний зв'язок можна алгебраїчно відобразити функцією (формулою), що встановлює повну відповідність між факторною і результативною ознаками.

Формалізовані методи прогнозування базуються на фактичній інформації про об'єкт прогнозування та про його минуле, а також на математичній теорії, що дозволяє підвищити достовірність та точність результатів прогнозу, зменшити строки виконання і полегшити процес оброблення інформації.

З урахуванням загальних дій і способів одержання прогнозної інформації формалізовані методи діляться на дві групи:

- методи прогнозної екстраполяції;
- методи моделювання.

Метод екстраполяції – один з основних у прогнозуванні економіки. Він передбачає, що на основі статистичних даних досліджують закономірності й тенденції економічних явищ. Цей метод ґрунтується на припущенні, що незмінні фактори при розвитку даного явища в минулому будуть діяти й у майбутньому. При формуванні прогнозу за допомогою екстраполяції виходять з тенденцій зміни тих чи інших кількісних характеристик об'єкта.

Екстраполюють оціночні, функціональні, системні та структурні характеристики. Екстраполяційні методи є найбільш поширеними й розробленими.

Методи екстраполяції включають перспективну, ретроспективну та прогнозну екстраполяцію. При цьому для підвищення точності екстраполяції, використовують трендовий метод, метод найменших квадратів, метод екстраполяційного згладжування, метод ковзаючої середньої та інші.

Методи екстраполяції - найпоширеніші методи короткострокового прогнозування. Основу всіх методів екстраполяції складають ряди динаміки.

Найбільш поширеними є методи математичного моделювання. Метою моделювання є не заміна суджень і досвіду фахівців, а одержання такого інструмента, що дозволяє глибше проникнути в істоту досліджуваного процесу.

Моделювання – уявне чи матеріальне імітування реального процесу шляхом конструювання аналогів (моделей), у яких відтворюються принципи його організації і функціонування. Для моделювання використовують широкий спектр економіко-математичних, економетричних та інших моделей, що моделюють реальне явище чи об'єкт.

До методів моделювання належать прийоми структурного, сітьового і матричного моделювання.

Також існують методи прогнозування за допомогою регресійного аналізу. Прогнозування на основі регресійних моделей може здійснюватися тільки після оцінки значимості коефіцієнтів регресії і перевірки моделі на адекватність.

Найбільш складним методом прогнозування є прогнозування на основі зв'язних рядів динаміки. З його допомогою можна одержати не тільки оцінки результативного, але і факторних ознак, тобто аналіз взаємозалежних рядів динаміки виражається за допомогою рівнянь регресії. Прогноз у цьому випадку краще піддається змістовній інтерпретації, чим проста екстраполяція.

Найскладнішими серед методів кількісного прогнозування є комплексні методи економетричного моделювання. Економетричні моделі переважно «прив'язуються» до математичної моделі цілої економіки. Економетричні моделі відображають причинно-наслідкові зв'язки між змінною і незмінними величинами. На основі економетричних моделей будується механізми управління на підприємстві і прогноз.

Кореляційний зв'язок виявляється при великій кількості виборок і лише через середні величини. Тому моделі кореляційного зв'язку можуть застосовуватися лише в процесі фінансового аналізу і прогнозуванні за наявності даних значної кількості однорідних підприємств.

Економіко-математичне моделювання нерідко застосовується при аналізі ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, дає можливість з певною ймовірністю визначити динаміку показників залежно від зміни чинників, що впливають на розвиток фінансових процесів у майбутньому. Результати економіко-математичних моделей кладуться в основу техніко-економічних розрахунків планових завдань і прогнозів.

Метод експертних оцінок – це метод перевірки ймовірності виконання планових завдань під впливом обчислення можливих типів ризику з якими може зіткнутися господарюючий суб'єкт. Експертна оцінка доповнює економіко-математичне моделювання і проводиться з метою визначення ступеня ризику під впливом тих чи інших причин, пошуку шляхів запобігання ризику, розробки альтернативних програм тощо. Після експертних оцінок можливе коригування розроблених планових завдань і прогнозів.

Метод коефіцієнтів – це метод, з допомогою якого оцінюється склад, структура, раціональність розміщення та ефективність використання капіталу, вкладеного в активи підприємства, проводиться експрес-аналіз і оцінка фінансового стану підприємства. Комплексний аналіз коефіцієнтів дає можливість розробити нормативні еталонні показники щодо забезпечення фінансової стійкості та отримання прогнозованого економічного ефекту на вкладений капітал.

Програмно-цільовий метод – це метод, який передбачає розробку фінансового плану, виходячи з мети і завдань, передбачених планом економічного і соціального розвитку підприємства. Розробка цільових програм і завдань підпорядковується основній меті – ресурсному збалансуванню потреби підприємства в капіталі для забезпечення виконання прогнозованих бізнес-планом обсягів операційної, інвестиційної та інших видів діяльності та

отриманню прибутку, достатнього для нарахування прогнозованих дивідендів власникам капіталу та забезпечення економічного і соціального розвитку підприємства і поточному і наступному періодах.

Базуючись на основних принципах фінансового планування, при вмілому застосуванні основних методів планування та використанні комп'ютерних технологій підприємства мають можливість розробити економічно обгрунтовані оптимальні фінансові плани та скласти низку альтернативних програм на випадок можливих змін на ринку товарів і послуг з причин, незалежних від підприємства.

Висновки до розділу 1

1. Від якості фінансової діяльності на підприємстві багато в чому залежить своєчасність і повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку аграрного підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою й іншими суб'єктами господарювання.

2. Під фінансовою діяльністю сільськогосподарських підприємств слід розуміти процес, спрямований на забезпечення виробничо-господарської діяльності коштами, що визначає фінансовий стан підприємства.

3. Напрямами здійснення фінансової діяльності є: фінансове забезпечення операційної, інвестиційної діяльності; пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності; мобілізація фінансових ресурсів у обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу; контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів.

4. Під фінансовими результатами слід розуміти збільшення прибутку (збитку) та підвищення рівня рентабельності (збитковості) підприємства від фінансово-господарської діяльності за звітний період.

5. Методичне забезпечення аналізу господарської діяльності сільськогосподарських підприємств досить обширне. Наявність значної

кількості різних методик має як позитивний так і негативний вплив на ефективність аналітичної роботи на підприємстві.

6. Застосування різних методик призводить до розбіжності, а іноді і прямої протилежності результатів аналізу, тому необхідно привести методичне забезпечення аналізу сільськогосподарської діяльності до єдиного формату.

7. За сучасних умов функціонування ринкової економіки неможливо успішно управляти підприємством без ефективного прогнозування її діяльності. Від того, наскільки прогнозування буде точним і своєчасним, а також відповідати поставленим проблемам, залежатиме, зрештою, прибуток, отриманий підприємством. Прогнози повинні бути реалістичними, тобто їх вірогідність повинна бути досить високою і відповідати ресурсам підприємства.

8. Оскільки прогнозування є окремою наукою, доцільно використовувати кілька методів прогнозування під час вирішення якої-небудь проблеми. Це підвищить якість прогнозу і дасть змогу визначити слабкі сторони, які можуть бути непоміченими під час використання тільки одного методу.

9. Маючи достатню кількість певної статистичної інформації, вважаємо за доцільне застосовувати методи екстраполяції під час визначення прогнозної інформації щодо показників діяльності підприємства. Екстраполяційні методи є одними з найбільш розповсюджених і розроблених серед усіх способів економічного прогнозування.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СТЕП»

2.1. Коротка характеристика ТОВ «Степ»

ТОВ «Степ» зареєстровано 27.03.2000 р. П'ятихатською районною державною адміністрацією Дніпропетровської області.

Місцезнаходження Товариства: 52120, Дніпропетровська обл., Пятихатський район, селище міського типу Лихивка, вул. Колгоспна, буд. 15.

Товариство має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням, ідентифікаційним кодом.

Метою діяльності Товариства є здійснення підприємницької діяльності, розвиток сучасної високоефективної системи обслуговування населення та суб'єктів підприємницької діяльності у різних сферах діяльності, випуск продукції та надання послуг, що відповідають світовому рівню, та отримання прибутків для реалізації інтересів учасників Товариства.

Предметом діяльності ТОВ «Степ» є: вирощування зернових та технічних культур, надання послуг у рослинництві. Також підприємство займається переробкою сільськогосподарської продукції (виробництво олій та жирів, виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості), оптовою торгівлею зерном, необробленим тютюном, насінням та кормами для тварин.

ТОВ «Степ» безпосередньо здійснює такі основні види фінансово-господарської діяльності: вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; вирощування овочів і баштанних культур, бульбоплодів; вирощування інших однорічних і дворічних культур; виробництво масел і жирів; виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості; оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням та кормами для тварин.

ТОВ «Степ» - є платником фіксованого сільгосподатку, тому нарахування відстрочених податкових активів чи зобов'язань не є доцільним.

Статутний капітал ТОВ «Степ» становить 16,8 тис. грн. ТОВ «Степ» формує резервний фонд у розмірі 25% статутного капіталу Товариства. Розмір щорічних відрахувань до резервного фонду передбачається в розмірі 5% від суми прибутку Товариства. Резервний капітал ТОВ «Степ» створюється для покриття збитків Товариства.

2.2. Аналіз структури та динаміки балансу ТОВ «Степ»

2.2.1. Аналіз змін в змісті та структурі активів балансу

Фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від доцільності та раціональності вкладення фінансових ресурсів в активи. Від того, які кошти (власні чи залучені) вкладені в необоротні і оборотні засоби, скільки їх знаходиться у сфері виробництва і в сфері обігу, в грошовій і матеріальній формах, наскільки оптимальне їх співвідношення, багато в чому залежать результати виробничої і фінансової діяльності, а, отже, і фінансовий стан підприємства.

В процесі функціонування підприємства, величина активів та їх структура постійно змінюються. У зв'язку з цим у процесі аналізу активів підприємства в першу чергу слід вивчити зміни в їх складі, структурі і оцінити їх.

Оцінюючи перший розділ активу балансу, необхідно враховувати, що [1, с. 227-229]:

- наявність в складі підприємства нематеріальних, активів, значна частка приросту нематеріальних активів в зміні загальної величини необоротних активів характеризує: обрану підприємством стратегію як інноваційну, так як вкладаються кошти в патенти, ліцензії, іншу Інтелектуальну власність. Детальний аналіз ефективності використання нематеріальних активів

є дуже важливим для керівництва підприємства. Проте за даними бухгалтерського балансу він не може бути проведений.

- якщо виробничі основні засоби і незавершене будівництво складають найбільшу частку в необоротних активах, то це може свідчити про орієнтацію на створення матеріальних умов для розширення основної діяльності підприємства (при цьому, необхідно враховувати вплив переоцінки вартості основних засобів);

- за певних умов збільшення частки таких елементів як незавершене будівництво та довгострокова дебіторська заборгованість може негативно вплинути на ефективність діяльності підприємства, так як вказані активи не беруть участі у виробничому обороті;

- наявність довгострокових фінансових вкладень вказує на інвестиційну спрямованість підприємства; за умови визнання підприємства платоспроможним необхідно вивчити склад і структуру фінансових вкладень, оцінити їх ліквідність і доцільність.

У процесі подальшого дослідження необхідно проаналізувати зміни за кожною статтею оборотних активів балансу, враховуючи, що аналіз і склад структури оборотних активів повинен бути спрямований не на констатацію процесів, що відбуваються, а на вивчення можливостей підприємства ефективно працювати на самофінансуванні.

Головною ознакою групування статей активу балансу вважається ступінь їхньої ліквідності (швидкість перетворення в готівку). За цією ознакою всі активи балансу поділяються на довгострокові, чи основний капітал (розд. I), і оборотні активи (розд. II).

Залежно від ступеня схильності до інфляційних процесів усі статті балансу класифікують на монетарні і немонетарна

Монетарні активи - статті балансу, що відображають засоби і зобов'язання в поточній грошовій оцінці. Тому вони не підлягають переоцінці. До них належать кошти, депозити, короткострокові фінансові вкладення, кошти в розрахунках. Немонетарні активи - основні засоби, незакінчене капітальне

будівництво, виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари для продажу. Реальна вартість цих активів змінюється з плином часу і зміною цін і тому потребує переоцінки.

За даними Додатку А проаналізуємо динаміку активів підприємства, зміни в їхньому складі і структурі (табл. 2.1) і надамо їм оцінку.

Таблиця 2.1

Горизонтальний і вертикальний аналіз активів підприємства

Засоби підприємства	Сума, тис.грн			Зміни 2020 до 2019		Структура,%			Зміни 2020 до 2019
	2018	2019	2020	Абс., тис.грн.	Відн., %	2018	2019	2020	
Необоротні активи	510,0	600,0	973,0	373,0	62,16	23,59	22,49	29,95	7,46
Оборотні активи	1652,0	2068,4	2275,7	207,3	10,02	76,41	77,51	70,05	-7,46
Усього:	2162,0	2668,4	3248,7	580,3	21,74	100,0	100,0	100,0	-
У тому числі: монетарні активи	184,6	468,4	290,5	-177,9	-37,98	8,54	17,55	8,94	-8,61
немонетарні активи	1972,4	2200,0	2958,2	758,2	34,46	91,46	82,45	91,06	8,61
Співвідношення оборотних і необоротних активів	3,23	3,49	2,34	-	-	-	-	-	-

Горизонтальний аналіз активів ТОВ «Степ» показує, що їхня абсолютна сума за 2020 рік збільшилась на 580,3 тис. грн., або на 21,74%, у тому числі за рахунок збільшення як оборотних активів на 207,3 тис.грн., так і необоротних активів на 373,0 тис.грн.

Вертикальний аналіз ТОВ «Степ» показав, що структура сукупних активів підприємства характеризується значним перевищенням в їх складі частки оборотних активів, які склали на кінець 2020 року 70,05%, і при цьому їх частка протягом року незначно зменшилась на 7,46%. Частка необоротних активів у майні підприємства на кінець 2020 року склала 29,95% і збільшилась на 7,46%.

Для здійснення господарської діяльності підприємства використовують майно, складової якого є основний капітал. Основний капітал - це майно тривалого використання, їх часто називають іммобілізованими активами. Вони діляться на довгостроково іммобілізовані активи - основні фонди й нематеріальні активи; тимчасово іммобілізовані активи - капітальні вкладення й довгострокові фінансові вкладення. Складовими основного капіталу є: нематеріальні активи, капітальні вкладення, довгострокові фінансові вкладення, основні засоби та інші необоротні активи [22].

Аналіз основного капіталу ТОВ «Степ» виконано в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз основного капіталу ТОВ «Степ» за 2018-2020 рр.

№	Стаття активу	Тис.грн.			Питома вага			Абсолютне відх. 2020/2019	Зміни в структурі 2020/2019
		2018	2019	2020	2018	2019	2020		
1	Основні засоби (залишкова вартість)	510,0	600,0	973,0	100	100	100	373,0	-
2	Знос	100,1	177,0	319,0	-	-	-	1900,0	-
3	Коефіцієнт зносу, %	16,41	22,77	24,69	-	-	-	1,92	-
4	Усього основного капіталу	510,0	600,0	973,0	100	100	100	373,0	-

Як видно з табл. 2.2, сума основного капіталу в 2020 році в порівнянні з 2019 роком збільшилась на 373 тис.грн., що складає на 44,52% (62,16-17,64) більше по відношенню до 2018 року.

Це відбулося за рахунок збільшення залишкової вартості основних засобів, що є позитивним моментом. Але поновлюються повільно, тому що відбулося зростання коефіцієнту зносу основних засобів як, в 2019 так і 2020 роках.

Аналіз оборотних коштів проведемо за допомогою табл. 2.3.

Аналіз оборотних активів ТОВ «Степ» за 2018-2020 рр.

№	Стаття активу	Тис.грн.			Питома вага			Абсолютне відх. 2020/2019	Зміни в структурі 2020/2019
		2018	2019	2020	2018	2019	2020		
1	Виробничі запаси	1467,4	1600,0	1985,2	88,82	77,35	87,23	385,2	9,88
2	Дебіторська заборгованість за послуги	139,2	438,0	136,3	8,43	21,18	5,99	-301,7	-15,19
3	Грошові кошти та їх еквіваленти	45,4	30,4	154,2	2,75	1,47	6,78	123,8	5,31
4	Оборотний капітал	1652,0	2068,4	2275,7	100	100	100	207,3	-

Сума оборотного капіталу на кінець 2020 року збільшилась на 207,3 тис.грн. Це відбулося за рахунок збільшення суми виробничих запасів на 385,26 тис.грн., грошових коштів та їх еквівалентів на 123,8 тис.грн.

У структурі оборотного капіталу в 2020 році відбулося збільшення питомої ваги найбільш мобільної його частини – грошових коштів з 1,47% до 6,78% та зменшення питомої ваги дебіторської заборгованості за товари з 21,18% до 5,99%.

В умовах ринку підприємства зацікавлені працювати з покупцями і замовниками, які здатні своєчасно оплачувати рахунки. Проте в сучасній економічній ситуації різко знизилася купівельна спроможність клієнтів.

Враховуючи цю обставину, доцільно вести в бухгалтерії відповідний журнал-ордер або відомість обліку розрахунків з покупцями і замовниками. Таким чином можна оцінити якісні параметри дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості $K_{ДЗ}$. Він характеризує розширення або скорочення комерційного кредиту, наданого підприємством. Показує кількість оборотів дебіторської заборгованості за період.

Розраховується оборотність дебіторської заборгованості за наступною формулою [33]:

$$K_{ДЗ} = \frac{РП}{\overline{ДЗ}}, \quad (2.1)$$

де РП – виручка від реалізації продукції, грн.,

$\overline{ДЗ}$ - середня сума дебіторської заборгованості за період, грн..

Період погашення дебіторської заборгованості $t_{ДЗ}$. Це середній час (в днях), за який підприємству повертаються його вкладення в оборотні активи у вигляді виручки від реалізації продукції. Зменшення тривалості обороту свідчить про поліпшення використання оборотних активів. Розраховується період погашення дебіторської заборгованості наступним чином [33]:

$$t_{ДЗ} = \frac{360}{K_{ДЗ}}, \quad (2.2)$$

Частка дебіторської заборгованості у загальному обсязі оборотних активів ($d_{ДЗ}$). Розраховується частка дебіторської заборгованості у загальному обсязі оборотних активів наступним чином [33]:

$$d_{ДЗ} = \frac{ДЗ}{ОА}, \quad (2.3)$$

де $ДЗ$ – сума чистої дебіторської заборгованості, грн.;

$ОА$ – оборотні активи, грн.

Розрахунок показників стану дебіторської заборгованості ТОВ «Степ» за 2018-2020 рр. зведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Показники стану дебіторської заборгованості ТОВ «Степ»

№	Показник	2018	2019	2020	Відхилення 2019 до 2018	Відхилення 2020 до 2019
1	Коефіцієнт оборотності ДЗ (КДЗ)	8,48	6,16	7,97	-2,32	1,81
2	Період погашення ДЗ ($t_{ДЗ}$), дні	42	58	45	16	-13
3	Частка дебіторської заборгованості у загальному обсязі оборотних активів ($d_{ДЗ}$)	0,08	0,21	0,05	0,13	-0,16

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості в 2020 році покращився, що призвело до зменшення періоду погашення дебіторської заборгованості. Це є гарною тенденцією в роботі підприємства і означає, що ТОВ «Степ» дуже швидко отримує свої кошти за реалізовані товари.

Частка дебіторської заборгованості в обсязі поточних активів в 2019 р. складала 21%, в 2020 році цей показник зменшився до 5 %.

2.2.2. Аналіз структури пасивів балансу

Для аналізу структури пасивів балансу визначаються зміни в їх складі, структурі та надається їх оцінка. За даними Додатку А проаналізуємо склад і структуру пасивів підприємства.

Аналіз динаміки і структури пасивів підприємства зведено в табл. 2.5, рис. 2.1.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки і структури пасивів ТОВ «Степ»

Джерело капіталу	Наявність засобів, тис.грн.			Структура засобів, %			Відхилення 2020 до 2019	
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	Абс.ти с.грн.	Структури, %
1. Власний капітал (р.1495)	2064,0	2531,0	3164,6	95,47	94,85	97,41	633,6	2,56
2. Позиковий капітал (р.1595,1695)	98,0	137,4	84,1	4,53	5,15	2,59	-53,3	-2,56
Усього	2162,0	2668,4	3248,7	100	100	100	580,3	-

На ТОВ «Степ» (табл. 2.5) в 2019 році відбулося збільшення власного капіталу на 467,0 тис.грн., та збільшення позикового капіталу на 39,4 тис.грн. У його структурі частка власних джерел засобів зменшилась на 0,62 %, а позикових відповідно збільшилась, що свідчить про збільшення ступеня

фінансової залежності підприємства від зовнішніх кредиторів в 2019 році. На кінець 2019 року підприємство на 5,15% фінансувалося за рахунок позикового капіталу. В 2020 році відбулося збільшення суми власного капіталу на 633,6 тис.грн. та зменшення позикового на 53,3 тис.грн. Питома вага власного капіталу в структурі джерел капіталу збільшилась на 2,56%, а позикового відповідно зменшилась. Дані табл. 2.5 і рис. 2.1 показують, що на ТОВ «Степ» в структурі капіталу переважає власний капітал з тенденцією до його збільшення.

Найбільшу питому вагу в структурі власного капіталу займає нерозподілений прибуток. Ця тенденція простежується у всіх трьох роках (розкид значень в інтервалі від 96,8% до 97,9%). Розмір статутного капіталу становить від 0,5% у 2020 р.

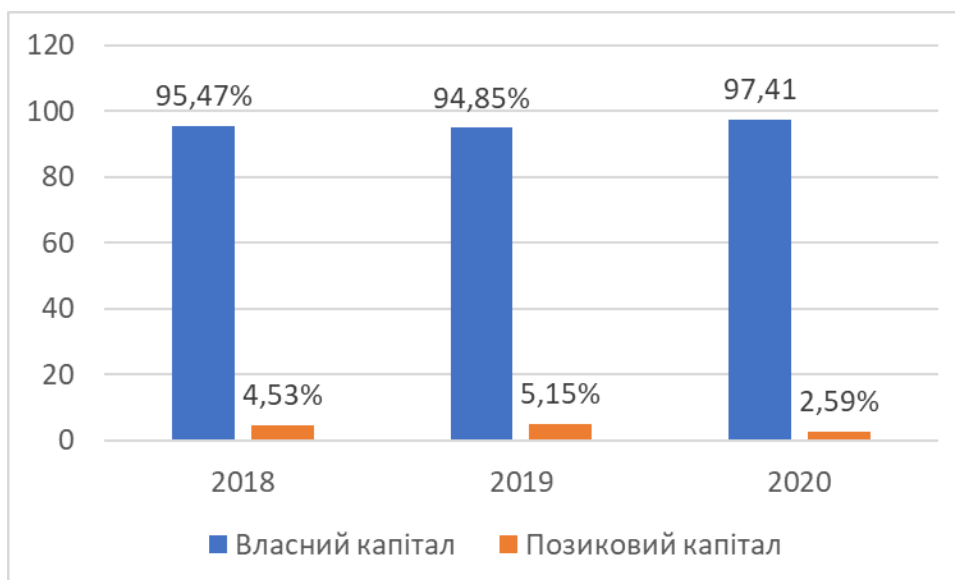

Рис. 2.1. Структура капіталу ТОВ «Степ»

Великий вплив на фінансовий стан підприємства справляють склад і структура позичкових коштів, тобто співвідношення довгострокових, середньострокових і короткострокових фінансових зобов'язань.

На даному підприємстві позиковий капітал представлено лише кредиторською заборгованістю за товари. В 2020 році відбулось зменшення розміру кредиторської заборгованості за товари на 53,3 тис.грн.

2.3. Аналіз з використанням фінансових коефіцієнтів ТОВ «Степ»

2.3.1. Оцінка фінансової стійкості підприємства

Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють його платоспроможність в часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та залученими засобами. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитися за рахунок грошових надходжень, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел формування активів [31, с.267].

Результатом аналізу фінансової стійкості підприємства повинен бути висновок щодо його спроможності здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також вірогідність збереження такого стану підприємства.

Користувачами результатів аналізу фінансової стійкості можуть бути засновники підприємства, його керівництво, ділові партнери та банки. Саме оцінка фінансової стійкості дозволяє зовнішнім користувачам (контрагентам підприємства) визначити фінансові можливості підприємства в майбутньому.

Показники фінансового стану відображають зміни у структурі позикового і власного капіталу, тому аналіз фінансової стійкості ґрунтується на показниках Балансу малого підприємства (табл. 2.6) [34].

Таблиця 2.6

Методика розрахунку показників фінансової стійкості малого підприємства

Показник	Порядок розрахунку	Джерело отримання інформації	Характеристика показника
1	2	3	4
Коефіцієнт фінансової незалежності	власний капітал / загальна валюта балансу	(р.1495) / (р.1900)	показує, яка частка активів підприємства сформована за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт фінансової залежності	загальна валюта балансу / власний капітал	(р.1900) / (р.1495)	показує, яка сума активів припадає на 1 грн власних коштів

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4
Коефіцієнт поточної заборгованості	поточні зобов'язання / загальна валюта балансу	p. 1695 / p.1900	показує, яка частина активів сформована за рахунок позикових ресурсів короткострокового характеру
Коефіцієнт фінансово-го левериджу (фінансового ризику)	залучений капітал / власний капітал	(p.1595+p.1600) / (p.1495)	показує, яка частка позикового капіталу залучена підприємством у розрахунку на одиницю власного капіталу
Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат	власний оборотний капітал / запаси	(p.1195-p.1695) / p.1100-p.1103	показує, якою мірою виробничі запаси покриті власними джерелами і не потребують залучення позикових коштів
Частка власного капіталу	власний оборотний капітал / оборотні активи	p.1195 – p.1695/ p. 1195	показує, яка частина оборотних коштів підприємства була сформована за рахунок власних джерел
Частка позикового капіталу	поточні зобов'язання / оборотні активи	p.1695/ p.1195	показує, яка частка оборотних активів була сформована за рахунок поточних зобов'язань
Коефіцієнт маневреності	власний оборотний капітал / власний капітал	(p.1195-p.1695)/ p.1495	показує, яка частка власного капіталу вкладена в оборотний капітал

Надамо оцінку фінансової стійкості ТОВ «Степ». Результати подано у формі таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Степ»

№ з / п	Показники	Значення			Зміна 2020 до 2019
		2018	2019	2020	
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,95	0,95	0,97	0,02
2	Коефіцієнт фінансової залежності	1,05	1,05	1,02	-0,03
3	Коефіцієнт поточної заборгованості	0,04	0,05	0,03	-0,02
4	Коефіцієнт фінансового левериджу (фінансового ризику)	-	-	-	-

Продовження табл. 2.7

№ з / п	Показники	Значення			Зміна 2020 до 2019
		2018	2019	2020	
5	Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат	2,07	2,36	1,76	-0,6
6	Частка власного капіталу	0,94	0,93	0,96	0,03
7	Частка позикового капіталу	0,06	0,07	0,04	-0,03
8	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,75	0,76	0,69	-0,07

За даними табл. 2.7 можна зробити висновок, що в цілому показники, якими характеризується фінансова стійкість мають тенденцію до підвищення. Значення коефіцієнту автономії на протязі трьох років більше за нормативне значення з тенденцію до збільшення, що свідчить про постійне зниження залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, так на кінець 2020 року ТОВ «Степ» на 97% фінансувалось за рахунок власного капіталу. Коефіцієнт поточної заборгованості показує, що 3% активів було сформовано в 2020 році за рахунок позикових ресурсів короткострокового характеру. Як ми можемо прослідкувати коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат перевищував нормативне значення на протязі трьох років, і в 2019 році перевищував майже в 3 рази, що є позитивною тенденцією, в говорить про високе фінансування матеріальних запасів за рахунок власних коштів підприємства. У 2020 році ТОВ «Степ» було здатне повністю профінансувати формування запасів за рахунок постійних джерел фінансування. На кожен гривню запасів припадає 1,76 гривні власних оборотних коштів.

В 2020 році близько 96% оборотних коштів було сформовано за рахунок власних джерел. Коефіцієнт маневреності має гарні значення. Це свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Узагальнюючі результати оцінки показників фінансової стійкості ТОВ «Степ» можна вважати фінансово стійким на протязі всього досліджуваного періоду.

2.3.2. Оцінка ліквідності підприємства

Ліквідність балансу - це ступінь покриття зобов'язань підприємства активами, термін перетворення яких у грошові кошти відповідає терміну погашення зобов'язань. Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність підприємства. Основна ознака ліквідності - формальне перевищення вартості оборотних активів над короткостроковими пасивами (чим воно більше, фінансовий стан більш сприятливе).

Активи підприємства умовно поділяють на чотири групи по швидкості перетворення в грошові кошти, а пасиви в залежності від ступеня терміновості їх оплати. Активи розташовують у порядку убутання ліквідності, а зобов'язання у порядку зростання термінів їх погашення.

За ступенем ліквідності активи організації поділяються на такі групи [35]:

- найбільш ліквідні активи (А1). Сюди включаються кошти й короткострокові фінансові вкладення;
- швидко реалізовані активи (А2) - активи, для перетворення яких у готівку грошові кошти необхідно певний час. До них відносять короткострокову дебіторську заборгованість та інші оборотні активи;
- повільно реалізовані активи (А3). Тут знаходять відображення найменш ліквідні активи: запаси, інші оборотні активи (довгострокова дебіторська заборгованість);
- важко реалізовані активи (А4). Ця група включає необоротні активи, які передбачається використовувати в господарській діяльності протягом тривалого періоду.

Зобов'язання також поділяють на чотири групи і мають за рівнем терміновості їх оплати [36]:

- найбільш термінові зобов'язання (П1). Сюди включають кредиторську заборгованість та інші короткострокові зобов'язання;
- короткострокові пасиви (П2). До цієї групи входять короткострокові кредити і позики;

- довгострокові пасиви (П3) мають на увазі довгострокові зобов'язання;
- постійні пасиви (П4). Власний капітал організації відносять до цієї групи.

Перші три групи активів відносять до поточних активів організації та змінюються протягом господарського періоду. Вони більш ліквідні, ніж інше майно.

За допомогою порівняння підсумків по групам активів і пасивів визначають ліквідність балансу. При виконанні всіх умов системи нерівностей (2.4), баланс вважається абсолютно ліквідним:

$$\begin{aligned} A1 &\geq П1 \\ A2 &\geq П2 \\ A3 &\geq П3 \\ A4 &\leq П4. \end{aligned} \tag{2.4}$$

Якщо виконуються перші три нерівності, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання нерівність. Це означає наявність у підприємства власних оборотних коштів – тобто дотримується мінімальна умова його фінансової стійкості [35].

Недотримання будь-якої з трьох перших нерівностей показує порушення ліквідності балансу. Необхідно підкреслити, що недостача коштів по одній групі активів не відшкодовується їх надлишком по іншій групі, оскільки відшкодування допустимо лише за вартістю і менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні.

Поточна ліквідність визначається шляхом порівняння перших двох груп активів (найбільш ліквідні активи і швидко реалізованих активи) з відповідними групами пасивів (найбільш термінові зобов'язання і короткострокові пасиви). Даний показник характеризує організацію, як платоспроможну або неплатоспроможну на момент здійснення аналізу. Перспективна ліквідність визначається порівнянням третьої групи активів і пасивів (повільно реалізовані активи та довгострокові зобов'язання) і показує прогноз платоспроможності організації. Порівняння четвертої групи активів і

пасивів (важко реалізовані активи і власний капітал) показує, наскільки фінансово стійка організація.

За формулою (2.5) по кожній групі активів і пасивів виявляють платіжний надлишок або недостача [36]:

$$ПНі = Аі - Пі, \quad (2.5)$$

де: ПНі - платіжний надлишок або недостача;

Аі - величина активів і-ої групи; Пі - величина пасивів і-ої групи.

Даний показник розраховується як на початок, так і на кінець періоду, в якому проводиться аналіз. Таким чином, простежується динаміка рівня ліквідності балансу.

Розглянемо аналіз ліквідності балансу ТОВ «Степ» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз ліквідності балансу підприємства, тис. грн.

Актив	Розрахунки			Пасив	Розрахунки		
	2018	2019	2020		2018	2019	2020
Найбільш ліквідні активи (А1)	45,4	30,4	154,2	Поточні зобов'язання за розрахунками (П1)	98,0	137,4	84,1
Середньо-ліквідні активи (А2)	139,2	438,0	136,3	Короткострокові пасиви (П2)	-	-	-
Низько-ліквідні активи (А3)	1467,4	1600,0	1985,2	Довгострокові зобов'язання (П3)	-	-	-
Важко-ліквідні активи (А4)	510,0	600,0	973,0	Постійні пасиви (П4)	2064,0	2531,0	3164,6
Баланс	2162,0	2668,4	3248,7	Баланс	2162,0	2668,4	3248,7

Збільшення величини швидко реалізованих активів за рахунок найбільш ліквідних активів означає, що у підприємства збільшилася дебіторська заборгованість. У цілому можна відзначити, що це негативно характеризує роботу підприємства, оскільки дебіторська заборгованість являє собою кошти, тимчасово абстрактні з обороту підприємства, тому цими засобами підприємство не може вільно розпоряджатися;

Збільшення питомої ваги повільно реалізованих активів означає, що підприємство збільшило вкладення в запаси товарно-матеріальних цінностей. Якщо це пов'язано зі збільшенням масштабів здійснення господарської діяльності, то цю обставину можна розцінювати як позитивне явище. Разом з тим, збільшення величини і питомої ваги повільно реалізованих активів можна також бути пов'язане з наявністю залежаних запасів. А це, безумовно, є негативним фактом у роботі підприємства.

Після угруповання активів за ступенем ліквідності і зобов'язань по терміновості погашення розраховується платіжний дефіцит (-) або надлишок (+) (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Розрахунок платіжного надлишку або недостачі по кожній групі активів і пасивів, тис. грн.

Найменування показника	2018	2019	2020
Платіжний надлишок (+) або недостача (-) для покриття найбільш термінових зобов'язань, тис. грн. (A1-П1)	-52,6	-107,0	+70,1
Платіжний надлишок (+) або недостача (-) для покриття короткострокових пасивів, тис. грн. (A2-П2)	+139,2	+438,0	+136,3
Платіжний надлишок (+) або недостача (-) для покриття довгострокових пасивів, тис. грн. (A3-П3)	+1467,4	+1600,0	+1985,2
Платіжний надлишок (+) або недостача (-) для покриття постійних пасивів, тис. грн. (A4-П4)	-1554,0	-1931,0	-2191,0

Порівнюючи підсумки груп активів і пасивів, можна навести такі реальні співвідношення між ними:

$$\begin{aligned}
 &\text{у 2018 році: } A1 < П1; A2 > П2; A3 > П3; A4 < П4; \\
 &\text{у 2019 році: } A1 < П1; A2 > П2; A3 > П3; A4 < П4; \quad (2.6) \\
 &\text{у 2020 році: } A1 > П1; A2 > П2; A3 < П3; A4 < П4.
 \end{aligned}$$

Аналізуючи аналітичний баланс по роках, видно, що в 2020 рр. $A1 > П1$, тобто баланс є абсолютно ліквідним. Це свідчить про те, що грошові кошти підприємства перевищують кредиторську заборгованість, отже, підприємство

має достатній обсяг вільних ресурсів і має можливість виконати найбільш термінові зобов'язання в будь-який період часу.

Підприємство в 2018-2020 рр. не мало довгострокових зобов'язань, тому А3 більше ПЗ.

Аналізуючи четверте нерівність, слід зазначити, що воно дотримувалося протягом трирічного періоду, тобто величина власного капіталу покривала необоротні активи і залишок власного капіталу поповнював оборотні активи, таким чином, необоротні активи фінансувалися за рахунок власного капіталу, і підприємство мало власні оборотні кошти .

Аналіз, проведений за запропонованою схемою є наближеним. Більш детальним є аналіз ліквідності за допомогою фінансових коефіцієнтів. Крім того, такий підхід до аналізу ліквідності на практиці використовується набагато частіше [36].

Ліквідність підприємства розраховується за допомогою таких коефіцієнтів:

1. Коефіцієнт покриття (поточний коефіцієнт ліквідності) - характеризує спроможність підприємства за рахунок наявних оборотних активів виконувати свої грошові зобов'язання, передусім сплачувати борги. Для забезпечення належного рівня платоспроможності підприємствам доцільно забезпечувати значення цього показника на рівні 1,5 - 2,5, при якому величина оборотних активів в 1,5 - 2,5 рази більша від величини боргових зобов'язань.

$$КП = \frac{A1 + A2 + A3}{П1 + П2} = \frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні пасиви}}, \quad (2.7)$$

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності (проміжний коефіцієнт покриття) - показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості.

$$КЛ_{\text{сп}} = \frac{A1 + A2}{П1 + П2} = \frac{\text{Поточні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні пасиви}}, \quad (2.8)$$

3. Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності - Дозволяє визначити частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається за формулою:

$$КЛ_{абс} = \frac{A1}{П1 + П2} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні пасиви}}, \quad (2.9)$$

Розрахуємо коефіцієнти ліквідності для ТОВ «Степ» (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Показники ліквідності за балансом підприємства

Показник	Нормати вне значення	Значення			Абсолютне відхилення, +,-	
		2018	2019	2020	2019 до 2018	2020 до 2019
Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності (коефіцієнт покриття)	> 2	16,8	15,05	27,05	-1,75	12,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 1	1,88	3,41	3,45	1,53	0,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,46	0,22	1,83	-0,24	1,61

Загальний коефіцієнт ліквідності в 2018-2020 рр. перевищував нормативне значення, тобто у підприємства завжди є можливості покриття поточних зобов'язань за рахунок оборотних засобів. На кожну гривню поточних зобов'язань ТОВ «Степ» припадає в 2019 році 15,05 грн. оборотних активів, а в 2020 році – 27,05 грн.

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності в 2018-2020 роках більше нормативного і свідчить, що за рахунок грошових коштів та очікуваних фінансових надходжень (дебіторська заборгованість) підприємство має можливість повністю погасити поточні зобов'язання.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності протягом трьох років також вище за нормативне. Що свідчить про те, що у підприємства достатньо грошових коштів для покриття поточних зобов'язань. В 2020 році підприємство

могло погасити всю поточну заборгованості за рахунок наявних грошових коштів.

Отже можна говорити про дуже хорошу тенденцію до збільшення ліквідності підприємства і покращення його платоспроможності.

2.4. Аналіз ефективності роботи ТОВ «Степ»

Для оцінювання ефективності діяльності малого підприємства найбільш інформаційно корисними є показники розрахунку співвідношення чистого прибутку до рівня продажу, активів, власного капіталу та витрат.

Показники рентабельності малого підприємства з відображенням джерел інформаційного забезпечення фінансових розрахунків у показниках спрощених форм фінансової звітності наведено у табл. 2.11 [34].

Таблиця 2.11

Методика розрахунку показників рентабельності малого підприємства

Показник	Порядок розрахунку	Джерело отримання інформації	Характеристика показника
Показники рентабельності капіталу малого підприємства			
Рентабельність діяльності підприємства (сукупного капіталу)	чистий прибуток / сума власного і позикового капіталу	р.2350 ф.2-м / р.1900 ф.1-м	характеризує рівень прибутковості всього капіталу підприємства, що використовується в діяльності
Рентабельність власного капіталу	чистий прибуток / сума власного капіталу	р. 2350 ф.2-м / р. 1495 ф.1-м	характеризує рівень прибутковості власних коштів малого підприємства
Рентабельність основного (необоротного) капіталу	чистий прибуток / сума основного капіталу	р. 2350 ф.2-м / р. 1095 ф.1-м	характеризує рівень прибутковості основного капіталу
Показники рентабельності продажу малого підприємства			
Рентабельність реалізованої продукції	чистий прибуток / чистий дохід від реалізації продукції	р. 2350 ф.2-м / р. 2000 ф.2-м	характеризує ефективність діяльності малого підприємства
Рентабельність доходів	чистий прибуток / всього доходів	р. 2350 ф.2-м / р. 2280 ф.2-м	характеризує рівень прибутковості отриманих доходів

Продовження табл. 2.11

Показник	Порядок розрахунку	Джерело отримання інформації	Характеристика показника
Показники рентабельності виробництва малого підприємства			
Рентабельність виробництва продукції	чистий прибуток / собівартість реалізованої продукції	р. 2350 ф.2-м / р. 2050 ф.2-м	характеризує рівень прибутковості виробничої діяльності
Рентабельність продукції (виробництва, діяльності) в цілому	чистий прибуток / всього витрати	р. 2350 ф.2-м / р. 2285 ф.2-м	характеризує рівень прибутковості виробництва продукції

Проаналізуємо показники рентабельності ТОВ «Степ» за 2018-2020 рр. (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Розрахунок відносних показників ефективності діяльності
ТОВ «Степ» за 2018-2020 рр., %

Показник	2018	2019	2020	2020/2019 +/-, пункти
1. Показники рентабельності капіталу малого підприємства:				
1.1. Рентабельність діяльності підприємства (сукупного капіталу)	18,87	17,48	19,49	2,01
1.2. Рентабельність власного капіталу	19,76	18,43	20,01	1,58
1.3. Рентабельність основного (необоротного) капіталу	80,00	77,76	65,07	-12,69
2. Показники рентабельності продажу малого підприємства				
2.1. Рентабельність реалізованої продукції	28,65	26,22	27,64	1,42
2.2. Рентабельність доходів	28,65	26,22	27,64	1,42
3. Показники рентабельності виробництва малого підприємства				
3.1. Рентабельність виробництва продукції	51,89	42,97	45,61	2,64
3.2. Рентабельність продукції (виробництва, діяльності) в цілому	40,19	35,55	38,19	2,64

Розрахувавши основні показники рентабельності ТОВ «Степ» у таблиці 2.12 можна зробити висновок, що у 2019 році порівняно з 2018 всі показники мали тенденцію до зниження. Зниження рентабельності виробництва продукції

в 2019 році відбулося за рахунок збільшення розміру собівартості реалізованої продукції.

Всі показники рентабельності покращили свої значення в 2020 році в порівнянні з 2019 роком.

У 2020 році рентабельність власного капіталу зросла на 1,58%. Ріст рентабельності власного капіталу викликано як збільшенням чистого прибутку.

Зросли доходні показники рентабельності підприємства. Якщо в 2019 році підприємство з кожної гривні чистого доходу від реалізації продукції отримувало 0,26 грн. чистого прибутку, то в 2020 році – 0,27 грн. Рентабельність доходів має однакове значення з рентабельністю реалізованих доходів, тому що підприємство має лише доходи від основного виду діяльності.

Покращились також витратні показники рентабельності підприємства. В 2019 році з 1 грн. понесених загальних витрат було отримано 0,45 грн. чистого прибутку, що на 0,03 грн. більше ніж у 2019 році (0,42 грн.). Також відбулося збільшення чистого прибутку з 0,35 грн. в 2019 році до 0,38 грн. в 2020 році з 1 грн. витрат пов'язаних з виробництвом продукції.

Висновки до розділу 2

На основі проведеного аналізу фінансового стану ТОВ «Степ» можна зробити наступні висновки:

1. Горизонтальний аналіз активів ТОВ «Степ» показує, що їхня абсолютна сума за 2020 рік збільшилась на 580,3 тис. грн., або на 21,74%, у тому числі за рахунок збільшення як оборотних активів на 207,3 тис.грн., так і необоротних активів на 373,0 тис.грн.

Вертикальний аналіз ТОВ «Степ» показав, що структура сукупних активів підприємства характеризується значним перевищенням в їх складі частки оборотних активів, які склали на кінець 2020 року 70,05%, і при цьому їх частка протягом року незначно зменшилась на 7,46%. Частка необоротних

активів у майні підприємства на кінець 2020 року склала 29,95% і збільшилась на 7,46%.

2. У структурі оборотного капіталу в 2020 році відбулося збільшення питомої ваги найбільш мобільної його частини – грошових коштів з 1,47% до 6,78% та зменшення питомої ваги дебіторської заборгованості за товари з 21,18% до 5,99%.

3. Аналіз пасивів підприємства показав, що в структурі капіталу переважає власний капітал (його питома вага в 2020 році склала 97,41%). Розмір позикового капіталу на протязі 2019-2020 рр. поступово зменшується з 5,15% в 2019 році до 2,59% в 2020 році, що свідчить про зниження ступеня фінансової залежності ТОВ «Степ» від зовнішніх кредиторів.

4. Аналіз ліквідності показав, що підприємство має ліквідний баланс в 2020 році. Серед розрахованих показників ліквідності усі коефіцієнти відповідають нормативним умовам, що свідчить про спроможність підприємства повністю здійснювати розрахунки за своїми зобов'язаннями. Отже можна говорити про хорошу тенденцію до збільшення ліквідності підприємства і покращення його платоспроможності.

5. Показники рентабельності ТОВ «Степ» вказують на покращення результатів діяльності підприємства в 2020 році (рентабельність діяльності підприємства зросла з 17,48% до 19,49%), тобто підприємство більше отримує прибутку на 1 грн. доходу (сукупного капіталу). Підприємство можна вважати рентабельним, так як протягом кожного фінансового року грошові надходження підприємства можуть компенсувати понесені витрати, також створюється і накопичується прибуток.

РОЗДІЛ 3

ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ

ТОВ «СТЕП»

3.1. Прогнозування фінансових показників діяльності ТОВ «Степ» за алгоритмічними методами

Фінансовий результат ТОВ «Степ», як було досліджено в 2 розділі бакалаврської роботи, мав форму прибутку і формувався в більшій мірі за рахунок прибутку отриманого від операційної діяльності. Існують різні показники якими характеризуються фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання. Це може бути чистий дохід який отримує підприємство від реалізації виробленої продукції, валовий прибуток який визначається шляхом віднімання собівартості реалізованої продукції від чистого доходу, прибуток до оподаткування підприємства, чистий прибуток після сплати податків або збиток.

Вважаємо доцільним прогнозувати валовий прибуток ТОВ «Степ» з метою обґрунтування рішень для майбутньої ефективної діяльності підприємства.

Прогнозування фінансових показників дає змогу визначати та аналізувати тенденції, які складаються у межах періоду прогнозування фінансової політики з урахуванням впливу сукупності чинників, як внутрішніх так і зовнішніх, і за результатами прогнозування визначає перспективи фінансової стратегії, яка реалізується в даному періоду та повинна забезпечити підприємству фінансову стабільність [37].

В даній роботі прогнозується два показника - виручка від реалізованої продукції та собівартість реалізованої продукції за допомогою яких в подальшому буде розраховано прогноз валового прибутку.

Прогнозування фінансових показників діяльності ТОВ «Степ» в дипломній роботі пропонується здійснювати за алгоритмічними методами.

При використанні алгоритмічних методів здійснюється послідовна заміна фактичних рівнів часового ряду y_t їхніми згладженими значеннями \hat{y}_t , які за певним алгоритмом розрахунку в кожному методі дозволяють оцінити невідому функцію тренду v_t у будь-якій наперед заданій точці t , не претендуючи при цьому на аналітичне (тобто у вигляді певної формули) представлення функції v_t для всього базового періоду $t=1,2,\dots,n$. Ці методи мають механізм автоматичного налагодження на зміну досліджуваного показника. Це дозволяє моделям завжди пристосовуватися до зміни інформації й наостанку інтервалу прогнозової бази відобразити тенденцію, що склалася на поточний момент. Прогноз отримують як екстраполяцію тенденції поточного рівня ряду, тобто останнього на даний момент.

Найвідомішими ітераційними методами згладжування часових рядів що застосовуються для прогнозування фінансових показників є метод ковзної середньої, експоненціального згладжування, адаптивного згладжування та їхні модифікації.

3.1.1. Прогнозування виручки від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції підприємства методом ковзних середніх

Метод ковзних середніх є одним із широко відомих методів згладжування тимчасових рядів. Застосовуючи цей метод, можна елімінувати випадкові коливання й одержати значення, що відповідають впливу головних факторів.

Метод ковзної середньої набув поширення для короткотермінового прогнозування. Згладжування за допомогою ковзних середніх засноване на тому, що в середніх величинах взаємно погашаються випадкові відхилення. Це відбувається внаслідок заміни первісних рівнів тимчасового ряду середньою арифметичною величиною усередині обраного інтервалу часу. Отримане значення відноситься до середини обраного інтервалу часу (періоду).

Потім період зрушується на одне спостереження, і розрахунок середньої повторюється. При цьому періоди визначення середньої беруться увесь час

однаковими. Таким чином, у кожному розглянутому випадку середня центрована, тобто віднесена до серединної крапки інтервалу згладжування і являє собою рівень для цієї крапки.

Згладжування за допомогою ковзних середніх засноване на тому, що в середніх величинах взаємно погашаються випадкові відхилення. Це відбувається внаслідок заміни первісних рівнів тимчасового ряду середньою арифметичною величиною усередині обраного інтервалу часу. Отримане значення відноситься до середини обраного інтервалу часу (періоду).

Потім період зрушується на одне спостереження, і розрахунок середньої повторюється. При цьому періоди визначення середньої беруться увесь час однаковими. Таким чином, у кожному розглянутому випадку середня центрована, тобто віднесена до серединної крапки інтервалу згладжування і являє собою рівень для цієї крапки.

При згладжуванні тимчасового ряду ковзними середніми в розрахунках беруть участь всі рівні ряду. Чим ширше інтервал згладжування, тим більше плавним виходить тренд. Згладжений ряд коротше первісного на $(n - 1)$ спостережень, де n - величина інтервалу згладжування.

При великих значеннях n коливальність згладженого ряду значно знижується. Одночасно помітно скорочується кількість спостережень, що створює труднощі.

Вибір інтервалу згладжування залежить від цілей дослідження. При цьому варто керуватися тим, у який період часу відбувається дія, а отже, і усунення впливу випадкових факторів.

Даний метод використовується при короткостроковому прогнозуванні. Його робоча формула [38]:

$$y_{t+1} = m_{t-1} + \frac{1}{n} \cdot (y_t - y_{t-1}), \quad \text{якщо } n = 3, \quad (3.1)$$

де $t + 1$ - прогнозний період; t - період, що передує прогнозному періоду (рік, місяць і т.д.); Y_{t+1} - прогнозований показник; m_{t-1} - ковзна середня за два періоди до прогнозного; n - число рівнів, що входять в інтервал згладжування;

Y_t - фактичне значення досліджуваного явища за попередній період; Y_{t-1} - фактичне значення досліджуваного явища за два періоди, що передують прогнозованому.

Для розрахунку прогнозного значення методом ковзної середньої необхідно:

1. Визначити величину інтервалу згладжування, в нашому випадку візьмемо величину інтервалу рівну 3 ($n = 3$).

2. Розрахувати ковзну середню для перших трьох періодів:

$$m_{2014} = (Y_{2013} + Y_{2014} + Y_{2015}) / 3 = (864,2 + 945,3 + 1170,8) / 3 = 993,43.$$

Отримане значення заносимо в таблицю 3.5 в середину взятого періоду.

Далі розраховуємо m для наступних трьох періодів 2014, 2015, 2016.

$$m_{2015} = (Y_{2014} + Y_{2015} + Y_{2016}) / 3 = (945,3 + 1170,8 + 1203,5) / 3 = 1106,53.$$

Далі за аналогією розраховуємо m для кожних трьох рядом періодів і результати заносимо в таблицю 3.1.

Таблиця 3.1

Планування виручки від реалізації продукції ТОВ «Степ» методом ковзних середніх на 2021 рік

Роки	Виручка від реалізації продукції, тис.грн., Y_t	Ковзна середня, m , %	Розрахунок середньої відносної помилки, $\frac{ Y_\phi - Y_p }{Y_\phi} * 100, \%$
2013	864,2	-	-
2014	945,3	993,43	$/945,3 - 993,43 / : 945,3 * 100 = 5,09$
2015	1170,8	1106,53	$/1170,8 - 1106,53 / : 1170,8 * 100 = 5,48$
2016	1203,5	1222,8	$/1203,5 - 1222,8 / : 1203,5 * 100 = 1,6$
2017	1294,1	1307,2	$/1294,1 - 1307,2 / : 1294,1 * 100 = 1,01$
2018	1424	1499,06	$/1424 - 1499,06 / : 1424 * 100 = 5,27$
2019	1779,1	1831,3	$/1779,1 - 1831,3 / : 1779,1 * 100 = 2,93$
2020	2290,8	-	-
		Всього:	21,38
2021	2001,86	-	-

3. Розрахувавши ковзну середню для всіх періодів, будемо прогноз на 2021р. по формулі (3.1):

$$\text{Vir}_{2021} = 1831,3 + 1/3 (2290,8 - 1779,1) = 2001,86 \text{ тис.грн.}$$

Для того щоб зробити висновок про ефективність отриманої моделі й про можливість її використання для планування виручки, необхідно визначити середній відсоток відхилень теоретичних (розрахункових) значень виручки від фактичних, тобто визначити середню помилку прогнозу.

Розраховуємо середню відносну помилку по формулі [39, 40]:

$$\varepsilon = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^n \left[\frac{|y_{\phi} - y_p|}{y_{\phi}} \cdot 100 \right] \quad (3.2)$$

Середня відносна помилка для виручки від реалізації:

$$\varepsilon \text{ (модель ковзних середніх)} = 21,38/6 = 3,56\%.$$

Інтерпретація значень середньої відносної помилки для оцінки точності прогнозу представлена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Інтерпретація значень середньої відносної помилки

Середня відносна помилка (ε), %	Інтерпретація
< 10	Точність прогнозу висока
10-20	Точність хороша
20-50	Точність задовільна
> 50	Точність незадовільна

Середня відносна помилка попадає в інтервал < 10%, точність прогнозу висока. Графічно згладжування ряду за допомогою ковзної середньої унаочнює рис. 3.1.

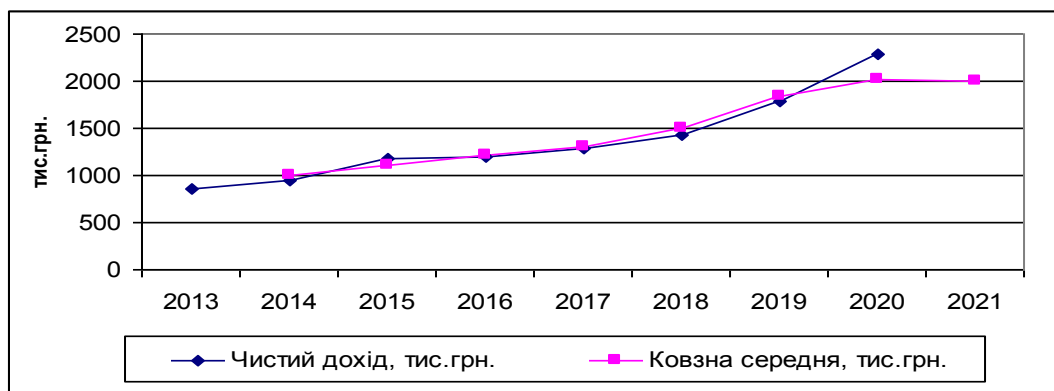

Рис. 3.1. Згладжування ряду за допомогою ковзної середньої

Спрогнозуємо розмір собівартості від реалізації продукції методом ковзних середніх (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Планування собівартості від реалізації продукції ТОВ «Степ» методом ковзних середніх на 2021 рік

Роки	Собівартість від реалізації продукції, тис.грн., Y_t	Ковзна середня, т, %	Розрахунок середньої відносної помилки, $\frac{ Y_\phi - Y_p }{Y_\phi} * 100, \%$
2013	277,6	-	
2014	335,9	373,46	$/335,9-373,46/ : 335,9*100 = 11,18$
2015	506,9	458,62	$/506,9-458,62/ : 506,9*100 = 9,52$
2016	533,07	534,89	$/533,07-534,89/:533,07*100 = 0,34$
2017	564,7	627,99	$/564,7-627,99/ : 564,7*100 = 11,21$
2018	786,2	812,23	$/786,2-812,23/ : 786,2*100 = 3,31$
2019	1085,8	1086,73	$/1085,8-1086,73/ : 1085,73 = 0,08$
2020	1388,2	-	-
Всього:			35,64
2021	1187,53		

Прогноз собівартості реалізованої продукції на 2021р. по формулі (3.1):

$$\text{Соб}_{2021} = 1086,73 + 1/3 (1388,2 - 1085,8) = 1187,53 \text{ тис.грн.}$$

Графічно згладжування ряду для собівартості реалізованої продукції за допомогою ковзної середньої унаочнює рис. 3.2.

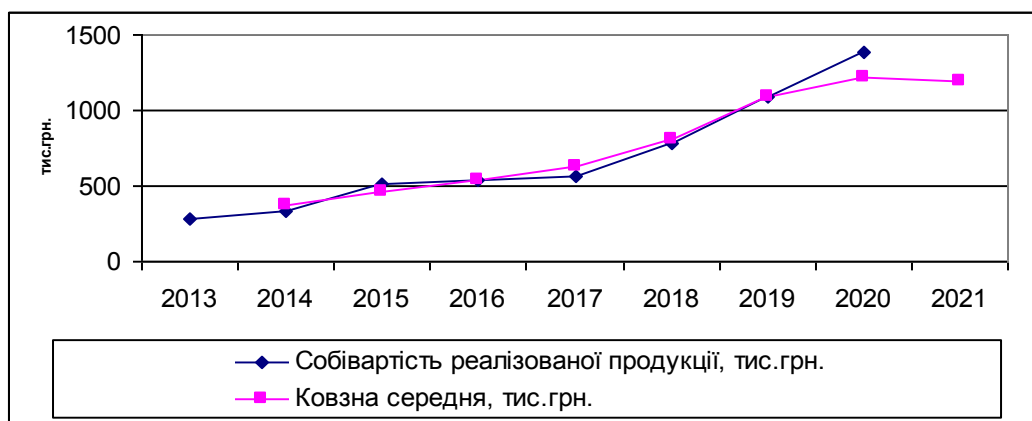

Рис. 3.2. Згладжування ряду за допомогою ковзної середньої

Розраховуємо середню відносну помилку по формулі (3.2):

$$\varepsilon = 35,64/6 = 5,94\% < 10\% - \text{точність прогнозу висока.}$$

3.1.2. Прогнозування виручки від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції підприємства методом експоненціального згладжування

Метод експоненціального згладжування найбільш ефективний при розробці середньострокових прогнозів. Він прийнятний при прогнозуванні тільки на один період уперед. Його основні достоїнства простота процедури обчислень і можливість обліку ваг вихідної інформації [38].

Метод експоненціального згладжування дозволяє одержувати оцінки параметрів тренда, що описують не середній рівень явища, а тенденцію, що зложилася до моменту останнього спостереження.

Для даного методу дуже важливо вибрати параметри згладжування й початкові умови [41].

Метод експоненціального згладжування дає можливість описати такий перебіг процесу, коли найбільшій ваги надають останньому спостереженню, а вага решти спостережень спадає геометрично. Одержана в результаті середня більше характеризує значення процесу наприкінці інтервалу згладжування, ніж на початку, і відома як експоненціально зважена середня. Так, для спостережень y_t , $t \leq n$ прогноз наступного значення y_{n+1} має вигляд:

$$\hat{y}_n(1) = \alpha(y_n + (1 - \alpha)y_{n-1} + (1 - \alpha)^2 y_{n-2} + \dots), \quad 0 < \alpha < 1, \quad (3.3)$$

де підсумок усіх ваг дорівнює 1, а α — параметр згладжування.

Практичний розрахунок експоненціальної середньої здійснюють за рекурентною формулою:

$$\hat{y}_t(1) = \alpha y_t + (1 - \alpha) \hat{y}_t \quad \text{або} \quad \hat{y}_t(1) = \hat{y}_t + \alpha(y_t - \hat{y}_t), \quad (3.4)$$

тобто в розрахунку нової експоненціальної середньої беруть попередню експоненціальну середню та частку (α) від різниці між попереднім спостереженням і його згладженим значенням, тобто похибки $e_t = y_t - \hat{y}_t$. Так, із надходженням нового спостереження y_n розраховують прогноз $\hat{y}_n(1)$ як

експоненціальну середню \hat{y}_{n+1} наступного значення y_{n+1} ; параметр α обирають при цьому з умови мінімуму похибки прогнозу.

Використання методу експоненціального згладжування передбачає розв'язання трьох питань: вибір постійної згладжування α , вибір початкового рівня згладжування ряду \hat{y}_0 , вибір початкового моменту згладжування (довжини бази згладжування). Аналітичного розв'язку поставлених завдань наразі не існує, і він навряд чи можливий. Вибір характеристик згладжування має ґрунтуватися на експериментальних розрахунках і здійснюватися в кожному конкретному випадку по-різному.

Вибір постійної згладжування α . Вибір параметра згладжування є основною та доволі складною проблемою. Для різних значень α результати прогнозування відрізнятимуться. Якщо значення α близьке до одиниці, то під час прогнозування зважають здебільшого на основному вплив останніх спостережень; якщо близьке до нуля то вплив рівнів ряду спадає повільно, що вможливорює врахування попередніх значень.

Для розв'язання практичних завдань часто використовують різноманітні емпіричні процедури. Наприклад, можна вибирати константу згладжування α шляхом мінімізації похибок прогнозу, які оцінюють для останньої третини ряду, використовуючи таку ітеративну процедуру:

1. Обрати одну із характеристик оцінки якості прогнозу, наприклад: *MSE*, *MAE*, *MAPE* тощо.
2. Розділити множину визначення параметра α на значення, які змінюються з певним кроком, наприклад, із кроком 0,1. Тоді маємо підмножину значень α , яка дорівнює: $[0; 0,1; 0,2; \dots; 0,9; 1]$.
3. Обрати початкове наближення, наприклад $\hat{y}_0 = y_1$
4. Для кожного значення α із побудованої підмножини обчислити експоненціально згладжені середні.
5. Розрахувати значення обраної характеристики якості прогнозу.

б. Вибрати α , для якого одержано найкращу характеристику якості прогнозу.

Аналогічно можна підібрати й довжину прогнозову бази, і початковий рівень згладжування \hat{y}_0 .

Вибір початкового рівня згладжування ряду \hat{y}_0 . Від вибору початкового рівня згладжування залежить поведінка наступної згладженої послідовності. Найчастіше він або дорівнює значенню першого рівня ряду y_1 , або береться на рівні середньої арифметичної ряду.

Зазначимо, що чим довший ряд, тим менший вплив на результат згладжування справляє вибір \hat{y}_0 .

Вибір початкового моменту згладжування (довжини бази згладжування). Проблема вибору початкової точки згладжування зумовлена від проблемою вибору сталої згладжування α . Чим ближче початкова точка до поточної, тим менше інформації знадобиться для побудови прогнозу і тим ближче α до 1; чим далі початкова точка до поточної, тим менш чутливим буде прогноз до нових даних, і тим ближче α до 0.

Метод експоненціального згладжування застосовують під час короткотермінового прогнозування. Для побудови прогнозу необхідно задати лише початкову оцінку прогнозу, подальші розрахунки здійснюються автоматично мірою надходження нових даних спостережень, і прогноз не потрібно обчислювати спочатку. За цим методом згладжування не втрачаються ані початкові, ані останні рівні заданого часового ряду, тут немає точки, на якій ряд обривається. Чутливість експоненціально зваженого середнього з метою підвищення адекватності прогнозованої моделі можна в будь-який момент змінити, якщо зробити іншою величину α . [42].

Прогнозування виручки від реалізації продукції ТОВ «Степ» методом експоненціального згладжування зведемо в табл. 3.4.

Прогнозування виручки від реалізації продукції ТОВ «Степ» методом експоненціального згладжування на 2021 рік

Квартали	t	Виручка від реалізації продукції, тис.грн., Y_t	Прогноз \hat{Y}_t	Абсолютна похибка $(Y_t - \hat{Y}_t)$	Середня відносна помилка $\frac{ Y_t - \hat{Y}_t }{Y_t} * 100, \%$
2013	1	864,2	864,2	-	
2014	2	945,3	864,2	81,1	8,57
2015	3	1170,8	920,97	249,83	21,33
2016	4	1203,5	1095,85	107,64	8,94
2017	5	1294,1	1171,20	122,89	9,49
2018	6	1424	1257,23	166,76	11,71
2019	7	1779,1	1373,96	405,13	22,77
2020	8	2290,8	1657,56	633,23	27,64
			Всього:	1766,58	110,45
2021	-	-	2100,82	-	-

Коефіцієнт згладжування ряду візьмемо $\alpha=0,7$. Задачу вибору параметра Y_1 , що визначає початкові умови, пропонується вирішувати в такий спосіб: якщо є дані про розвиток процесу в минулому, то їхнє середнє значення можна прийняти в якості Y_1 , якщо таких відомостей немає, то в якості Y_1 використовується вихідне (перше) значення Y_1 спостереження тимчасового ряду [40]. Найпростіший спосіб – узяти як початкове значення $Y_1 = \bar{Y}$ або $Y_1 = Y_1$ [39].

Прогноз виручки від реалізації продукції на 2021р. по формулі (3.4):

$$\text{Вир}_{2021} = 0,7 * 2290,8 + (1-0,7) * 1657,56 = 2100,82 \text{ тис.грн.}$$

Розраховуємо середню відносну помилку по формулі (3.2):

$$\varepsilon = 110,45/7 = 15,77\% \text{ - інтервал } 10\% \text{-} 20\%, \text{ точність прогнозу хороша.}$$

Графічно згладжування ряду за допомогою експоненціального згладжування унаочнює рис. 3.3.

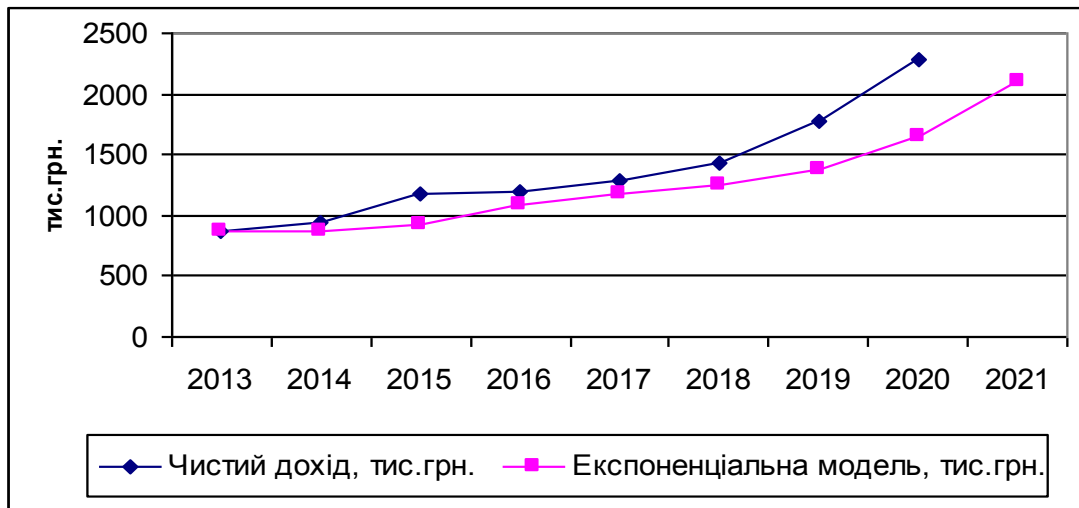

Рис. 3.3. Згладжування ряду (виручка від реалізації продукції) за допомогою експоненціального згладжування

Прогнозування собівартості реалізованої продукції методом експоненціального згладжування здійснимо в табл. 3.5.

Прогноз собівартості реалізованої продукції на 2021р. по формулі (3.4):

$$\text{Соб}_{2021} = 0,7 \cdot 1388,3 + (1-0,7) \cdot 974,46 = 1264,07 \text{ тис.грн.}$$

Таблиця 3.5

Прогнозування собівартості ТОВ «Степ» методом експоненціального згладжування на 2021 рік

Квартали	t	Собівартість продукції, тис.грн., Y_t	Прогноз \hat{Y}_t	Абсолютна похибка $(Y_t - \hat{Y}_t)$	Середня відносна помилка $\frac{ Y_t - \hat{Y}_t }{Y_t} * 100, \%$
2013	1	277,6	277,6	-	-
2014	2	335,9	277,6	58,2	17,32
2015	3	506,9	318,44	188,46	37,17
2016	4	533,07	450,36	83,708	15,7
2017	5	564,7	508,25	56,44	9,99
2018	6	786,2	547,76	238,43	30,32
2019	7	1085,8	714,67	371,12	34,17
2020	8	1388,2	974,46	413,73	29,80
			Всього:	1410,08	174,51
2021	-	-	1264,07	-	-

Розраховуємо середню відносну помилку по формулі (3.2):

$\varepsilon = 174,51/7 = 24,93\%$ - інтервал 20%-50%, точність прогнозу задовільна.

Графічно згладжування ряду за допомогою експоненціального згладжування унаочнює рис. 3.4.

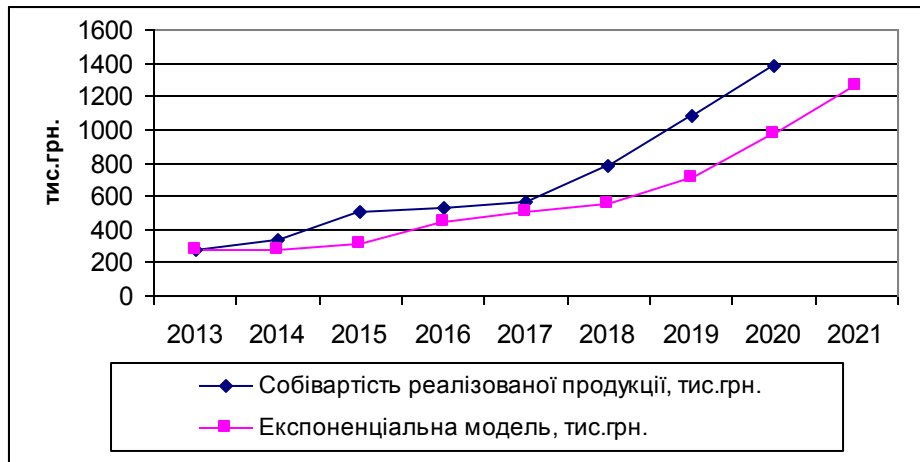

Рис. 3.4. Згладжування ряду (собівартість реалізованої продукції) за допомогою експоненціального згладжування

3.1.3. Прогнозування виручки від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції підприємства методом авторегресії

Авторегресійні моделі найчастіше використовуються для прогнозування тих економічних процесів, для яких зовнішній механізм їхнього формування чітко не визначений, і практично неможливо виділити стабільні в часі причинно-наслідкові зв'язки.

Головна ідея методів авторегресії полягає в тому, що майбутні значення тимчасового ряду не можуть довільно відхилитися в більшу або меншу сторону від попередніх значень тимчасового ряду, якими б причинами не були викликані ці відхилення [43].

В авторегресійних моделях використовується одне з найважливіших властивостей тимчасових рядів економічних процесів - залежність рівнів того самого ряду друг від друга. Авторегресійним процесом називається такий процес, при якому кожне значення тимчасового ряду перебуває в лінійній

залежності від його попередніх значень. Якщо поточне значення залежить тільки від одного попереднього значення - це авторегресійний процес першого порядку, якщо від двох - другого порядку й так далі.

Відповідно, авторегресійною моделлю називають таку модель, у якій значення, що моделюються є лінійною функцією від попередніх спостережень. Перевірка значимості коефіцієнтів автокореляції проводиться за допомогою критерію стандартного відхилення [40].

У тимчасових рядах економічних показників існує зв'язок між недавно реалізованими значеннями й значенням, що реалізується в близькому майбутньому. Зміст цього зв'язку такий, що якщо між близькими значеннями тимчасового ряду існує кореляція, то можна побудувати прогноз показника [43].

Загальний вид моделі авторегресії:

$$Y_i = a_0 + \sum a_i * Y_{i-1} + \mathcal{E}_i \quad (3.5)$$

де a_0 – постійна - коефіцієнт який описує ситуацію проходження факторів, що впливають, через початок координат, тобто показує яким буде підсумок

моделі у випадку, що коли фактори, що впливають дорівнюють нулю;

a_i – коефіцієнти, які описують ступінь залежності підсумкового Y від факторів, що впливають, у цьому випадку, від того яким був Y у минулому періоді регресії;

Y_{i-1} – фактори, що впливають, які в цьому випадку і є підсумковий Y , але той, яким він був раніше.

\mathcal{E}_i – випадковий компонент або як ще її прийняте називати погрішність моделі (по суті, це різниця між розрахунковим значенням моделі за відомі періоди й між самими відомими значеннями, тобто $Y_{розра} - Y$).

Як видно з формули (3.5), лінійна модель авторегресії першого порядку складається тільки з одного фактору, що впливає, а саме з $Y-1$, тобто вивчається найбільш тісна залежність тільки від того яким був підсумковий показник періодом із кроком назад [44].

Дані для розрахунку параметрів авторегресійної моделі наведені в табл.

3.6.

Таблиця 3.6

Розрахунок параметрів авторегресійної моделі виручки від реалізації для
ТОВ «Степ»

№(t)	Рік	Факт. виручка Y	x(Yt-1)	Y* розрахунковий	Відхилення (E)	$\frac{Y - Y^*}{Y} \cdot 100\%$
	2013	864,2	-	-	-	-
1	2014	945,3	864,2	903,64	41,65	4,4
2	2015	1170,8	945,3	1020,20	150,59	12,86
3	2016	1203,5	1170,8	1344,28	140,78	11,69
4	2017	1294,1	1203,5	1391,28	97,18	7,5
5	2018	1424	1294,1	1521,48	97,48	6,84
6	2019	1779,1	1424	1708,17	70,92	3,98
7	2020	2290,8	1779,1	2218,51	72,28	3,15
8	2021	-	2290,8	2953,91	-	-
Сума					Σ=670,88	Σ=50,42

Використовуючи інструмент «Аналіз даних» в Excel розрахуємо авторегресійну модель для ТОВ «Степ» (дод. Б).

$$Y = 1,437171x - 338,354$$

Оцінку якості побудованої моделі дає коефіцієнт кореляції, а також середня помилка апроксимації.

Для оцінки якості регресійних моделей використовується коефіцієнт множинної кореляції (індекс кореляції) [39]:

$$R = \sqrt{1 - \frac{\sum_{i=1}^n e_i^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} \quad (3.6)$$

Даний коефіцієнт універсальний, так як він відображає тісноту зв'язку та точність моделі й може бути використаний при різній формі зв'язку змінних.

Для якісної оцінки коефіцієнта кореляції застосовуються різні шкали, найбільше часто - шкала Чеддока. Залежно від значення коефіцієнта кореляції зв'язок може мати одну з оцінок [40]:

0,1 - 0,3 - слабка;

0,3 - 0,5 - помітна;

0,5 - 0,7 - помірна;

0,7 - 0,9 - висока;

0,9 - 1,0 - досить висока.

Розрахований коефіцієнт кореляції дорівнює: $R = 0,969$

Досить високий рівень коефіцієнта кореляції R , дозволяє зробити висновок про можливість і доцільність прогнозування виручки від реалізації продукції з використанням моделі авторегресії.

Середня помилка апроксимації - середнє відхилення розрахункових значень від фактичних.

Фактичні значення результативної ознаки відрізняються від теоретичних, розрахованих по рівнянню регресії, тобто y і \hat{y}_x .

Чим менше ця відмінність, тим ближче теоретичні значення підходять до емпіричним даним, краще якість моделі. Величина відхилень фактичних і розрахункових значень результативної ознаки $(y - \hat{y}_x)$ за кожним спостереженням являє собою помилку апроксимації.

Розраховуємо середню відносну помилку по формулі (3.2):

$\varepsilon = 50,42/7 = 7,2\%$ - точність прогнозу висока оскільки середня відносна помилка попадає в межі $<10\%$.

Прогнозний об'єм виручки від реалізації продукції на 2021 рік складе:

$$\text{Вир}_{2021} = 1,437171 \cdot 2290,8 - 338,354 = 2953,91 \text{ тис.грн.}$$

Порівняти фактичні дані з модельованими можна за допомогою графіка 3.5.

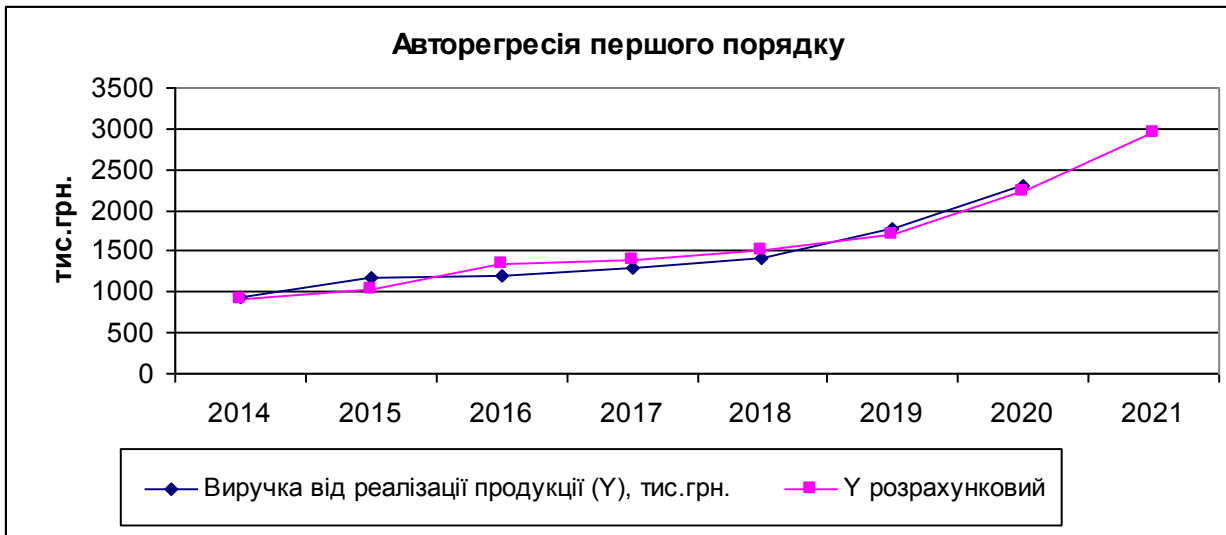

Рис. 3.5. Порівняння фактичних даних виручки від реалізації з
модельованими

Розрахуємо модель авторегресії для собівартості реалізованої продукції (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Розрахунок параметрів авторегресійної моделі собівартості реалізованої
продукції для ТОВ «Степ»

№(t)	Рік	Собівартість Y	x(Yt-1)	Y* розрахунковий	Відхилення (E)	$\frac{Y - Y^*}{Y} \cdot 100\%$
	2013	277,6	-	-	-	-
1	2014	335,9	277,6	339,76	3,86	1,15
2	2015	506,9	335,9	416,40	90,49	17,85
3	2016	533,07	506,9	691,54	158,47	29,72
4	2017	564,7	533,07	675,60	110,907	19,63
5	2018	786,2	564,7	717,18	69,01	8,77
6	2019	1085,8	786,2	1008,37	77,42	7,13
7	2020	1388,2	1085,8	1402,23	14,03	1,01
8	2021	-	1388,2	1799,77	-	-
Сума					Σ=524,18	Σ=85,26

Використовуючи інструмент «Аналіз даних» в Excel розрахуємо авторегресійну модель для ТОВ «Степ» (дод. В).

$$Y = 1,314611 \cdot x - 25,173$$

Розрахований коефіцієнт кореляції дорівнює: $R = 0,973$. Зв'язок між показниками високий.

Розраховуємо середню відносну помилку по формулі (3.13):

$$\varepsilon = 85,26/7 = 12,18\% \text{ - інтервал } 10\% \text{-} 20\%, \text{ точність прогнозу хороша.}\%$$

Прогнозний об'єм собівартості реалізованої продукції на 2021 рік складе:

$$\text{Спл}_{2021} = 1,314611 \cdot 1388,2 - 25,173 = 1799,77 \text{ тис.грн.}$$

Порівняти фактичні дані з модельованими можна за допомогою графіка 3.6.

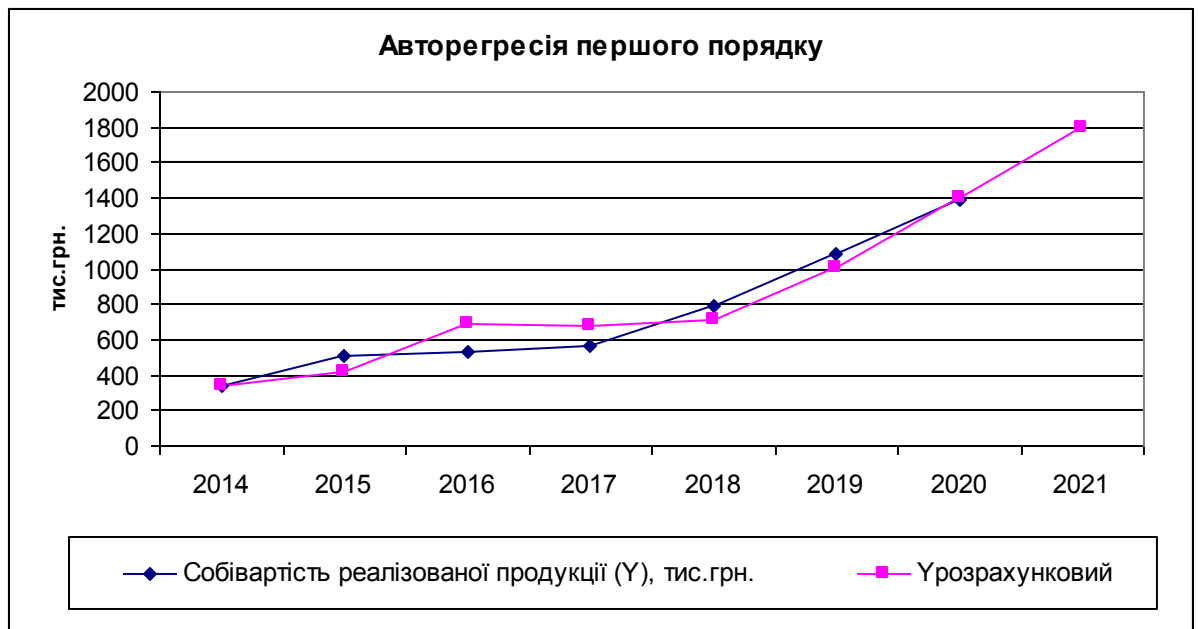

Рис. 3.6. Порівняння фактичних даних собівартості з модельованими

3.2. Вибір найкращого методу прогнозування показників діяльності підприємства ТОВ «Степ»

Спрогнозував показники діяльності ТОВ «Степ», які мають вплив на формування валового прибутку підприємства трьома методами, а саме: методом ковзної середньої, методом експоненціального згладжування та

методом авторегресії здійсимо вибір найкращого методу прогнозування показників. Для цього порівнюємо точності (помилки) прогнозу показників.

Результати розрахунків, а саме помилка прогнозу у відсотках по кожному показнику з 3 методів прогнозування представлена у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Середня відносна помилка апроксимації (помилка прогнозу) за трьома методами прогнозування, %

Показник	Методи прогнозування		
	Метод ковзної середньої	Метод експоненціального згладжування	Метод авторегресії
Виручка від реалізації продукції	3,56	15,77	7,2
Собівартість реалізованої продукції	5,94	24,93	12,18

У результаті проведених досліджень встановлено, що жоден із 3 методів прогнозування не може завжди і всюди давати гарні результати. Це пояснюється тим, що кожен метод прогнозу має свої переваги і недоліки, у зв'язку з чим він може краще за інші методи прогнозувати певний вид показника.

З'ясовано також, що точність прогнозу залежить від вибору методу прогнозування, вихідних значень і виду показника, що прогнозується, і довжини часового періоду, на який здійснюється прогноз.

Як видно з табл. 3.8, перше місце серед 3 методів прогнозування за точністю прогнозу посідають метод ковзної середньої.

За допомогою методу ковзної середньої краще всього прогнозувати як виручку від реалізації продукції так і собівартість реалізованої продукції.

Розрахуємо прогнозний валовий прибуток ТОВ «Степ» на 2021 рік різними методами та зведемо розраховані показники валового прибутку в таблицю 3.9. Як видно з табл. 3.9 при прогнозуванні відбувається як збільшення валового прибутку так і його зменшення.

Таблиця 3.9

Зіставлення економічних показників фінансових результатів отриманих
різними методами планування

Показник	Базовий 2020	Плановий 2021 метод авторегресії	Плановий 2021 метод ковзних середніх	Плановий 2021 метод експоненціального згладжування
Дохід від реалізації робіт, тис.грн.	2290,8	2953,91	2001,86	2100,82
Собівартість реалізації робіт, тис.грн.	1388,2	1799,77	1187,35	1264,07
Валовий прибуток, тис.грн.	902,6	1154,14	814,51	836,75

Самий менший розмір прогнозного валового прибутку отримано використовуючи метод ковзної середньої. Але середня відносна похибка при використанні цього методу сама найменша при плануванні виручки від реалізації. Найбільший розмір валового прибутку прогнозовано методом авторегресії. Він має задовільну точність прогнозу щодо собівартості продукції. Також до недоліків даного методу відносять те, що прогноз за вихідним даними можливий тільки на один період уперед.

Якщо потрібно зробити прогноз на більше тривалий строк, то в якості факторів впливу для розрахунку доведеться брати не реально існуючий Y , а той який розрахований по моделі, що в підсумку дасть прогноз на прогноз, а значить адекватність такого прогнозу, як мінімум, у два рази менше.

Тому для обрання найкращого методу прогнозування, які були використані у роботі необхідно врахувати як переваги, так і певні недоліки, що притаманні даними методам прогнозування.

Особливістю методу екстраполяції на основі ковзної середньої є те, що рівень показників, який знаходиться ближче до прогнозованого періоду, чинить більший вплив на значення прогнозованих показників, порівняно з віддаленими періодами. Перевага методу ковзної середньої полягає у тому, що на значення

прогнозованих показників впливають тією чи іншою мірою усі дані передісторії, в той час, коли значення середньорічного коефіцієнта росту визначається тільки крайніми величинами динамічного ряду [46].

Обмеженість методу ковзної середньої полягає в тому, що він слабо враховує специфіку трендів у динамічних рядах і коливань. Також прості методи екстраполяції тенденції не дають можливості передбачити результат при нестабільності, мінливості умов у майбутньому [47].

Метод експоненціального згладжування порівняно з іншими методами прогнозу має переваги і недоліки. Серед переваг необхідно назвати його точність, що збільшується зі збільшенням числа рівнів динамічного ряду. Недоліком методу є те, що немає точного методу для вибору оптимальної величини параметра згладжування α . Точність прогнозу за цим методом зменшується зі збільшенням прогнозного інтервалу. Він ефективний для короткострокових прогнозів, в інших умовах його можна використовувати для одержання наближених оцінок. При практичному використанні методу експоненціального згладжування виникають деякі труднощі. Основними є вибір значення константи α і визначення початкової умови y_0 . Від чисельного значення параметра α залежить, наскільки швидко буде зменшуватися вага попередніх спостережень і відповідно до цього ступінь їхнього впливу на рівень, що згладжується. Чим більше значення параметра α , тим менше впливають попередні рівні і відповідно меншим виявляється вплив експоненціальної середньої. Пошук компромісного значення параметра згладжування становить задачу оптимізації моделі, що дотепер до кінця ще не вирішена [48].

Величина отриманого прибутку є відображенням спроможності підприємства своєчасно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, тому прогнозування прибутку має здійснюватися за допомогою моделей адаптивного прогнозування, які базуються на процедурі експоненціального згладжування.

Найменшу середню відносну похибку при прогнозуванні має метод ковзної середньої. За результатами прогнозування цим методом отримуємо

зменшення валового прибутку в прогностному періоді. Вважається що цей метод дає близьку картину довгострокових змін, але потребує наявності існування відносно стабільної періодичності часового ряду. Тому ми вважаємо, що прогнозувати фінансові показники, які впливають на формування валового прибутку ТОВ «Степ» доцільно методом ковзної середньої.

Висновки до розділу 3

1. З метою нейтралізації ризику неприбутковості, покращення фінансової діяльності, підвищення управління фінансовими ресурсами, необхідно постійно аналізувати та прогнозувати показники діяльності підприємства, які мають вплив на формування фінансових результатів.

2. Більшість методів прогнозування базується на використанні історичної інформації, представленої у вигляді часових рядів, тобто рядів динаміки, які впорядковуються за часовою ознакою. Головною ідеєю аналізу часових рядів є побудова тренду на основі минулих даних і наступному екстраполюванні цієї лінії у майбутнє.

3. Для прогнозування показників діяльності в бакалаврській роботі були використані три методи, а саме метод ковзної середньої, метод експоненціального згладжування та метод авторегресії.

4. Отримані результати за двома методами передбачають зменшення валового прибутку в 2021 році, а саме при плануванні методом ковзних середніх валовий прибуток зменшиться на 88,09 тис.грн., методом експоненціального згладжування на 65,75 тис.грн. Збільшення прогностного валового прибутку в 2021 році показує метод авторегресії на 251,54 тис.грн.

5. Кожен з методів прогнозування має певні недоліки, які впливають на точність розрахунків. Результати розрахунків трьома методами з врахуванням існуючих недоліків при прогнозуванні різними методами дозволили визначити, що більш точним методом прогнозування показників діяльності для ТОВ «Степ» є метод ковзної середньої.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши фінансовий стан ТОВ «Степ» та спланувавши показники фінансово-господарської діяльності підприємства, можна зробити наступні висновки.

1. Якість фінансової діяльності на підприємстві має вплив на своєчасність і повноту фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку аграрного підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою й іншими суб'єктами господарювання.

2. Прибуток є економічним підсумком фінансово-господарської діяльності підприємства.

3. Методичне забезпечення аналізу господарської діяльності сільськогосподарських підприємств досить обширне. Застосування різних методик призводить до розбіжності, а іноді і прямої протилежності результатів аналізу, тому необхідно привести методичне забезпечення аналізу сільськогосподарської діяльності до єдиного формату.

4. Ефективне прогнозування на підприємстві є запорукою успішної його діяльності, а саме, від того, наскільки прогнозування буде точним і своєчасним, а також відповідати поставленим проблемам, залежатиме, зрештою, прибуток, отриманий підприємством.

5. Маючи достатню кількість певної статистичної інформації, вважаємо за доцільне застосовувати методи екстраполяції під час визначення прогнозної інформації щодо показників діяльності підприємства.

6. Здійснений аналіз майнового стану ТОВ «Степ» показав, структура сукупних активів підприємства в 2020 році характеризується значним перевищенням в їх складі частки оборотних активів (70,05%). Підприємство фінансується за рахунок власних фінансових ресурсів.

7. Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Степ» свідчить, що протягом 2018-2020 рр. відбулося зростання економічного потенціалу

підприємства. В 2020 році близько 96% оборотних коштів було сформовано за рахунок власних джерел.

8. Аналіз прибутковості ТОВ «Степ» показав, що в 2020 році підприємство більше отримувало прибутку на 1 грн. доходу (активів, капіталу) ніж в 2019 році.

9. Планування показників діяльності, які мають вплив на формування фінансового результату ТОВ «Степ» було здійснено трьома методами, а саме методом авторегресії, методом ковзної середньої та методом експоненціального згладжування.

10. Отримані результати за двома методами передбачають зменшення валового прибутку в 2021 році, а саме при плануванні методом ковзних середніх валовий прибуток зменшиться на 88,09 тис.грн., методом експоненціального згладжування на 65,75 тис.грн. Збільшення прогнозного валового прибутку в 2021 році показує метод авторегресії на 251,54 тис.грн.

11. За результатами співставлення отриманих помилок прогнозів було визначено, що найменшу середню відносну помилку має метод середньої ковзної, тому він є більш точним методом планування показників діяльності для ТОВ «Степ».

12. Одержані результати мають прикладну цінність та апробовані на студентській науково-практичній Інтернет-конференції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Халатур С.М., Кубасова Є.М. Особливості фінансової діяльності підприємств сільськогосподарської галузі. Економіка та держава. 2017. № 8. С. 53-56.
2. Білуха М.Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит. К.: Українська акад. оригінальних ідей, 2005. С. 69-75.
3. Лесюк А.С. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки", Львів, 18-19 травня 2017 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. С. 261-262.
4. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: "Хай Тек Прес", 2008. 336 с.
5. Томілін О.О. Фінансовий стан підприємства і його стабільність. Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. Випуск № 241: V т. Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. С. 1150—1157. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1575>
6. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: ПДАА, 2016. 430 с.
7. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ. 2016 304 с.
8. Власова Н.О., Мелушова І.Ю. Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі: монографія. Х.: ХДУХТ, 2008. 259 с.
9. Дробишева О.О., Рижков А. Управління фінансовими результатами діяльності промислового підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2013. Випуск 5. С. 188-196.
10. Калініченко О.В., Плотник О.Д. Економіка підприємства. Практикум: навчальний посібник. К.: Кондор, 2012. 600 с.

11. Стецюк Л.С. Методичне забезпечення аналізу сільськогосподарських підприємств. Ефективна економіка. 2016. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_10_27.

12. Шеремет А.Д. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: [Учебник для вузов]. М.: ИНФРА-М, 2006. 415 с.

13. Долинський В.П. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. К.: ІАЕ НААН, 2003. 258 с.

14. Ковальчук М.І. Економічний аналіз діяльності підприємств АПК [підручник]. К.: КНЕУ, 2005. 390 с.

15. Савчук В.К. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. К.: Урожай, 1995. 328 с.

16. Царенко О.М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: [навч. посіб.]. 2-ге вид., перероб. Суми: ВТІ «Університетська книга», 2006. 240 с.

17. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки: наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>.

18. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій / Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998 № 22. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>.

19. Методика розрахунку рівня рентабельності сільськогосподарської діяльності сільськогосподарських підприємств: наказ Державного комітету статистики України 14.02.2011 № 33. URL: http://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2011/33/metod.htm.

20. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств: методичні рекомендації Центральної спілки споживчих товариств України від 28.07.2006. URL: <http://www.uazakon.com/big/text892/pg1.htm>

21. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств:

наказ Міністерство аграрної політики України № 132 від 18.05.2001.
URL: <http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm>

22. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26 жовтня 2010 р. № 1361). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>

23. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433.
URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13>

24. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств - емітентів облігацій (крім комерційних банків): Протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. N 99. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN2640.html

25. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.11.2001 р. № 49/121 (Із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 4 січня 2013 року N 2/23). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.

26. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Витрати»: наказ Міністерством фінансів України від 18.11.2005 № 790 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>

27. Стецюк П.А. Теорія та практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монографія. – К.: ННЦІАЕ, 2008. 386 с.

28. Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування. Навч. посіб. – Львів: ком пакт-ЛІВ, 2005. 312 с.

29. Конспект лекцій з дисципліни «Прогнозування» (для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання напряму підготовки 6.030504

«Економіка підприємства» 0501 «Економіка і підприємництво» спеціальності ЕП) / Авт.: Світлична Т.І., Дріль Н.В.; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х: ХНАМГ, 2010. 112 с.

30. Аналіз та прогнозування розвитку підприємства: навчально-методичні матеріали для студентів спеціальності 7.03050901 «Облік і аудит» / упор.: С.В. Бреус, І.В. Бродюк. – К.: КНУТД, 2014. 63 с.

31. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута». 2003. 680 с.

32. Васильева Л.С., Петровская М.В. Финансовый анализ : учебник. М.: КНОРУС, 2005. 544 с.

33. Соляник Л.Г. Оборотні засоби промислового підприємства: оптимізація управління: монографія. Д.: НГУ, 2009. 239 с.

34. Гоголь Т.А. Особливості методики фінансового аналізу підприємств малого бізнесу. Вісник ЧДТУ. 2013. №2 (66). С. 386-393.

35. Азаренкова Г. М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств : навч. посібник [для самост. вивч. дисципліни]. К. : Знання-Прес, 2009. 299 с.

36. Зельдіна О.Р. Спеціальний режим господарювання : Навчальний посібник для студ. вищ. навч. Закладів. К. : Центр навчальної літератури, 2010. 112 с.

37. Клементьева О.Ю. Фінансовий стан підприємства та його прогнозування : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.08 / О. Ю. Клементьева; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана". К., 2008. 20 с.

38. Владимирова Л.П. Прогнозирование и планирование в условиях рынка: Учеб. пособие. М.: Издательский Дом «Дашков и Ко», 2001. 308 с.

39. Кондіус І.С. Конспект лекцій з дисципліни «Прогнозування соціально-економічних процесів» освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за напрямом 6.030502 «Економічна кібернетика». Севастополь.: СІБС, 2012. 155с.

40. Орлова И.В., Половников В.А. Экономико-математические методы и модели: компьютерное моделирование. Учеб. пособие. М.: Вузовский учебник, 2007. 365 с.

41. Губинова Т.В. Применение экспоненциального сглаживания для прогнозирования выручки / Т.В. Губинова // URL: <http://www.scienceforum.ru/2015/pdf/8484.pdf>

42. Присенко Г. В., Равікович Є.І. Прогнозування соціально-економічних процесів: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 378 с.

43. Бережная Е.В., Бережной В.И. Математические методы моделирования экономических систем: учеб.пособие. М.: Финансы и статистика, 2006. 432 с.

44. Авторегрессия - моделирование и прогнозирование в Excel // URL: http://archie-goodwin.net/load/specializirovannye_blogi/ms_office/avtoregressija_modelirovanie_i_prognozirovanie_v_excel/28-1-0-422. – Назва з екрана.

45. Семенова Е.Г., Смирнова М.С. Основы эконометрического анализа: учеб пособие. ГУАП. СПб., 2006. 72 с.

46. Морохович В. С. Економіко-математичне моделювання туристичних потоків Закарпатської області. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. 2017. Вип. 1(2). С. 143-146.

47. Ніколаєнко Д.В. Удосконалення системи прогнозування показників фінансового стану територіально-розподіленої компанії. Економіка. Управління. Інновації. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_2_54.

48. Гаркуша Н. М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посіб. К. : Знання, 2012. 583 с.

ДОДАТОК А

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту)
бухгалтерського обліку 25
«Спрощена фінансова звітність»
(пункт 5 розділу I)

**Фінансова звітність
малого підприємства**

Дата (рік, місяць, число) _____
Підприємство ТОВ "Степ" за ЄДРПОУ _____
Територія _____ за КОАТУУ _____
Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ за КОПФГ _____
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ _____
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур за КВЕД _____
та технічних культур _____
Середня кількість працівників, осіб 65
Одиниця виміру: тис.грн з одним десятковим знаком

КОДИ

	01
30908445	
321881001	
230	
01.11	

Адреса, телефон 52120, Україна, Дніпропетровська область,
П'ятихатський р-н., смт. Лихівка, вул. Колгоспна, буд. 15

1. Баланс на 31.12. 2018 р.
Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Нематеріальні активи	1000		
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	378,0	510,0
первісна вартість	1011	426,6	610,1
знос	1012	(48,6)	(100,1)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	378,0	510,0
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1116,1	1467,4
у тому числі готова продукція	1103	446,0	718,0
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	196,4	139,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з	1135		

бюджетом			
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	49,5	45,4
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	1362,0	1652,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	1740,0	2162,0

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,8	16,8
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	47,2	47,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1592,0	2000,0
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	1656,0	2064,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	84,0	98,0
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695	84,0	98,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	1740,0	2162,0

**2. Звіт про фінансові результати
за 2018 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1424,0	1294,1
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1424,0	1294,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(786,2)	(564,7)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(229,8)	(212,6)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1016,0)	(777,3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	408,0	516,8
Податок на прибуток	2300	()	()
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	408,0	516,8

Керівник

(підпис)

Омел'янюк Олександр

Володимирович

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

Ткаленко Ніна Анатоліївна

(ініціали, прізвище)

Продовження дод.А

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту)
бухгалтерського обліку 25
«Спрощена фінансова звітність»
(пункт 5 розділу I)

**Фінансова звітність
малого підприємства**

Дата (рік, місяць, число) _____
Підприємство ТОВ "СТЕП" за ЄДРПОУ _____
Територія _____ за КОАТУУ _____
Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ за КОПФГ _____
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур та _____ за КВЕД _____
технічних культур _____
Середня кількість працівників, осіб 68
Одиниця виміру: тис.грн з одним десятковим знаком

КОДИ		
		01
30908445		
321881001		
230		
01.11		

Адреса, телефон 52120, Україна, Дніпропетровська область,
П'ятихатський р-н., смт. Лихивка, вул. Колгоспна, буд. 15

1. Баланс на 31.12. 2019 р.
Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Нематеріальні активи	1000		
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	510,0	600,0
первісна вартість	1011	610,1	777,0
знос	1012	(100,1)	(177,0)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	510,0	600,0
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1467,4	1600,0
у тому числі готова продукція	1103	718,0	783,0
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	139,2	438,0

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	45,4	30,4
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	1652,0	2068,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	2162,0	2668,4

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,8	16,8
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	47,2	47,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2000,0	2466,6,0
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	2064,0	2531,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0,0	0,0
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	98,0	137,4
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695	98,0	137,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	2162,0	2668,4

**2. Звіт про фінансові результати
за 2019 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1779,1	1424,0
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1779,1	1424,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1085,8)	(786,2)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(226,7)	(229,8)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1312,5)	(1016,0)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	466,6	408,0
Податок на прибуток	2300	()	()
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	466,6	408,0

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

Омел'янюк Олександр

Володимирович
(ініціали, прізвище)

Ткаленко Ніна Анатоліївна
(ініціали, прізвище)

Продовження дод.А

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту)
бухгалтерського обліку 25
«Спрощена фінансова звітність»
(пункт 5 розділу I)

**Фінансова звітність
малого підприємства**

Дата (рік, місяць, число) _____
Підприємство ТОВ "Степ" за ЄДРПОУ _____
Територія _____ за КОАТУУ _____
Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ за КОПФГ _____
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ _____
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур за КВЕД _____
та технічних культур _____
Середня кількість працівників, осіб 72
Одиниця виміру: тис.грн з одним десятковим знаком

КОДИ

	01
30908445	
321881001	
230	
01.11	

Адреса, телефон 52120, Україна, Дніпропетровська область,
П'ятихатський р-н., смт. Лихивка, вул. Колгоспна, буд. 15

**1. Баланс на 31.12. 2020 р.
Форма № 1-м**

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Нематеріальні активи	1000		
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	600,0	973,0
первісна вартість	1011	777,0	1292,0
знос	1012	(177,0)	(319,0)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	600,0	973,0
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1600,0	1985,2
у тому числі готова продукція	1103	783,0	744,0
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	438,0	136,3

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	30,4	154,2
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	2068,4	2275,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	2668,4	3248,7

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,8	16,8
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	47,6	48,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2466,6	3099,8
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	2531,0	3164,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0,0	0,0
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	0,0	0,0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	137,4	84,1
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695	137,4	84,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	2668,4	3248,7

**2. Звіт про фінансові результати
за 2020р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2290,8	1779,1
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	2290,8	1779,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1388,2)	(1085,8)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(269,4)	(226,7)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1657,6)	(1312,5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	633,2	466,6
Податок на прибуток	2300	()	()
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	633,2	466,6

Керівник

(підпис)

Омел'янюк Олександр

Володимирович

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

Ткаленко Ніна Анатоліївна

(ініціали, прізвище)

ВЫВОД ИТОГОВ

Регрессионная статистика

Множественный R	0,969772985
R-квадрат	0,940459642
Нормированный R-квадрат	0,92855157
Стандартная ошибка	121,1922583
Наблюдения	7

Дисперсионный анализ

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>
Регрессия	1	1159975	1159975	78,97665	0,0003
Остаток	5	73437,82	14687,56		
Итого	6	1233412			

	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>
Y-пересечение	-338,354031	205,7183	-1,64474	0,160942	-867,17	190,4616	-867,17	190,4616
Переменная X 1	1,437170628	0,161718	8,886881	0,0003	1,021461	1,852881	1,021461	1,852881

Рис. Б.1 Протокол виконання регресійного аналізу (виручка від реалізації продукції)

ВЫВОД ИТОГОВ

<i>Регрессионная статистика</i>	
Множественный R	0,973754
R-квадрат	0,948197
Нормированный R-квадрат	0,937836
Стандартная ошибка	92,89966
Наблюдения	7

Дисперсионный анализ

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>
Регрессия	1	789844,5	789844,5	91,51945	0,000211
Остаток	5	43151,73	8630,346		
Итого	6	832996,2			

	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>
Y-пересечение	-25,173	87,63591	-0,28725	0,785448	-250,448	200,1023	-250,448	200,1023
Переменная X 1	1,314611	0,137417	9,56658	0,000211	0,961369	1,667852	0,961369	1,667852

Рис. В1 Протокол виконання регресійного аналізу (собівартість реалізованої продукції)

№ _____ від «__» _____ 20__ р.

Ректорові Національного ТУ
«Дніпровська політехніка»
академіку НАН України
професору Півняку Г.Г.

ЗАМОВЛЕННЯ на виконання кваліфікаційної роботи

Просимо Вас надати можливість студентці групи 072-18зск-1 фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Євсіковій Анастасії Анатоліївні виконати кваліфікаційну роботу на тему: «Планування показників фінансово-господарської діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Степ»)» з використанням обліково-економічної інформації підприємства.

Тема роботи є актуальною для даного підприємства, тому що завдання, поставлені в роботі, вирішують реальні проблеми підприємства і можуть бути використані з метою підвищення результативності та ефективності його діяльності.

Фінансово-економічна інформація, передана ТОВ «Степ» для виконання кваліфікаційної роботи, підпадає під дію внутрішнього «Положення про комерційну таємницю» та не підлягає оприлюдненню.

Гол. бухгалтер
ТОВ «Степ»

Н.А. Ткаленко

№ _____ від «__» _____ 2021 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу студентки Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на тему «Планування показників фінансово-господарської діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Степ»)» Євсікової Анастасії Анатоліївни

У системі управління підприємствами обґрунтування фінансових показників, здійснених фінансових операцій і результативність багатьох управлінських рішень досягається з урахуванням результатів фінансового прогнозування та планування.

Теоретичне значення результатів роботи полягає у визначенні специфічних ознак фінансового планування та прогнозування та дослідженні їх методів.

Практична цінність висновків полягає у визначенні найбільш точного методу планування валового прибутку із трьох запропонованих методів в роботі (метод експоненціального згладжування, метод ковзних середніх, метод авторегресії).

За результатами планування валового прибутку було визначено, що більш точним методом планування для ТОВ «Степ» є метод ковзної середньої.

Пропозиції дипломної роботи щодо планування фінансових показників ТОВ «Степ» розглянуті керівництвом підприємства і прийняті до реалізації.

Кваліфікаційна робота рекомендується до захисту та присвоєння їй автору ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» з оцінкою «Відмінно».

Гол. бухгалтер
ТОВ «Степ»

Н.А. Ткаленко ✓

ВІДЗИВ

на кваліфікаційну роботу студентки групи 072-18зск-1 Євсікової Анастасії
Анатоліївни

на тему «Планування показників фінансово-господарської діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Степ»)» представленої для присвоєння ступня «бакалавр» кваліфікації «бакалавр фінансів, банківської справи та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Мета дипломної роботи: визначення та обґрунтування найкращого методу планування фінансових показників підприємства.

2. Обрана тема актуальна через те, що при відсутності планових розрахунків фінансових показників, підприємство не може оперативно контролювати свої доходи і видатки та своєчасно приймати необхідні рішення.

3. Тема дипломної роботи безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – формування фінансових результатів та планування фінансових показників підприємств.

4. Задачі дипломної роботи відповідають вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики.

5. Автором визначено найкращий метод планування фінансових показників діяльності для досліджуємого підприємства.

6. Робота з керівником кваліфікаційної роботи вважається доброю. Практичне значення результатів дипломної роботи полягає у рекомендаціях щодо найкращого з розглянутих методів планування фінансових показників, які можуть бути застосовані у подальшій діяльності ТОВ «Степ».

7. Самостійність виконання завдань дипломної роботи хороша.

8. Виконання презентації. Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи.

9. Дотримання стандартів. Оформлення пояснювальної записки виконано у відповідності зі стандартами ЄСКД.

10. Робота Євсікової А.А. виконана на замовлення підприємства та отримала позитивну оцінку його керівництва.

Таким чином констатуємо, що кваліфікаційна робота Євсікової Анастасії Анатоліївни рекомендується до захисту з оцінкою 82 бали.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи бакалавра
к.е.н., доц. кафедри ЕА і Ф

Цуркан І.М.

